

Zeeland

Nota

Buisleidingen Zeeland

Provincie

Nota

Buisleidingen Zeeland

Inhoudsopgave

	Blz.
Samenvatting/leeswijzer	5
1. Inleiding	6
1.1. Aanleiding	6
1.2. Doel	6
1.3. Opzet	6
2. Landelijke regelgeving en ontwikkelingen	7
2.1. Rijksbeleid – het gemis aan (sluitende) wetgeving	7
2.2. Structuurschema Buisleidingen	7
2.3. Concessieverlening	7
2.4. De procedure voor de vaststelling van het tracé	8
2.5. Rol van de grondeigenaren	8
2.6. De Belemmeringenwet Privaatrecht.....	8
2.7. Samenvatting	9
3. De afstemming tussen het sbui en het provinciaal beleid	10
3.1. Het SBUI	10
3.2. Het streekplan	10
3.3. Handleiding bestemmingsplan buitengebied	11
3.4. De Provinciale milieuverordening (pmv).....	11
3.5. Conclusie	11
4. Het beleid en de problematiek in zeeland	13
4.1. Inleiding	13
4.2. Het provinciaal beleid	13
4.3. Het bestemmingsplan	13
4.4. De voorschriften	13
4.5. Het weren van leidingen	14
4.6. De plankaart.....	15
4.7. Een onderzoek naar de wijze waarop leidingenstroken in Zeeland opgenomen zijn in bestemmingsplannen.....	15
4.8. Actiepunten	15
5. Direct en indirect ruimtebeslag van leidingen	16
5.1 Inleiding algemeen extern veiligheidsbeleid	16
5.1.1 Het individueel risico (IR)	16
5.1.2 Het groepsrisico (GR).....	16
5.2 Nota Risico-normering vervoer gevaarlijke stoffen	17
5.2.1 Handreiking Externe veiligheid vervoer gevaarlijke stoffen.....	17
5.3. Het SBUI	17
5.3.1 Het toetsingsgebied.....	18
5.3.2 Het veiligheidsgebied	18
5.4. De circulaire Zonering langs hogedruk aardgastransportleidingen	18
5.5. De circulaire Bekendmaking van geleid ten behoeve van de zonering langs transportleidingen voor brandbare vloeistoffen van de K1, K2 en K3-categorie	18
5.6. De NEN 3650	19

5.6.1 Diepteligging leidingen	19
5.6.2 NTA 8000	19
5.7. Het direct ruimtebeslag van leidingenstroken	19
5.8. Het indirect ruimtebeslag van leidingenstroken	20
5.9. Ruimtelijke consequenties van een buisleidingenstrook in Zeeland	20
5.10. De diverse regelingen in de praktijk samengebracht	21
5.11. Samenvatting	22
6. Veiligheid effect rapportage	23
6.1. Inleiding	23
6.2. Toepassing VER	23
7. Natuur en landschap	24
7.1. Inleiding	24
7.2. Waarden	24
7.3. Onderzoek	24
7.4. Besluit milieu-effectrapportage	24
7.5. Technieken	24
7.6. Compensatie	24
7.7. Rood voor Groen	24
8. Leidingentracés nader onder de loep genomen	25
8.1. Inleiding	25
8.2. Tracé Sas van Gent/Koegorspolder/Dow Terneuzen	26
8.3. Leidingendam voor het Verdronken land van Saeftinge	27
8.4. Westerscheldekruising ten noorden van Dow Benelux	28
8.5. Ontbrekend gedeelte tussen de Buisleidingenstraat en de Schelde	29
8.6. Markiezaatskade	29
8.7. Hogerwaardpolder	31
8.8. Het totaalbeeld	31
9. Het toekomstperspectief	32
9.1. Landelijk	32
9.2. Zeeland	32
9.3. De voor- en nadelen van leidingenstroken	32
9.4. Leidingenstraten	33
9.5. Andere wijze van beheer	33
9.6. Nieuwe vormen zoals OTB, multicore, multi-purpose, common carrier	33
9.7. Onderzoek haalbaarheid multicors en unit transport per buisleiding	34
9.8. Grensoverschrijdende aspecten	34
10. Conclusie	35
10.1. Inleiding	35
10.2. Het rijk	35
10.3. De Provincie	35
10.4. De gemeente	35
10.5. Leidingleggers en –eigenaren	36
10.6. Tot slot	36
Lijst met afkortingen	37
Overzicht van geraadpleegde literatuur	38
Bijlagen:	
I. Tabel met ruimtelijke consequenties van een buisleidingenstrook als hoofdverbinding en het aangrenzende veiligheidsgebied en toetsingsgebied.	41
II. Verklarende woordenlijst behorende bij het SBUI.	42
III. Tabellen afkomstig uit de circulaire Zonering hogedruk aardgasleidingen.	43
IV. Tabellen afkomstig uit de circulaire Bekendmaking van het beleid ten behoeve van de zonering langs transportleidingen voor brandbare vloeistoffen van de K1, K2 en K3-categorie.	44

Samenvatting/Leeswijzer

1. Inleiding

Voor transportdoeleinden is de buisleiding een uitstekend alternatief. Momenteel wordt ondergronds jaarlijks ca. 1250 miljoen ton water en ca 200 miljoen ton gas, olie en chemische producten vervoerd¹. Er zal in de toekomst steeds meer gebruik gemaakt worden van ondergrondse vervoerssystemen. Het is van groot belang dat deze leidingen daar komen te liggen waar ze horen: in buisleidingenstraten, en -stroken en niet her en der verspreid in het buitengebied. De leidingenstroken die aangewezen zijn in het Streekplan zullen opgenomen moeten worden in bestemmingsplannen.

2. Landelijke regelgeving en ontwikkelingen

Er is geen wet die de aanleg van buisleidingen regelt. Het geheel is versnipperd over allerlei wetten en regelingen. Er is een Structuurschema Buisleidingen waarin het landelijk beleid en het net voor hoofdtransportleidingen is opgenomen. Een leidinglegger heeft niet altijd een concessie en een erkenning van openbaar belang nodig om een leiding aan te mogen leggen. Er is een Planologische Werkcommissie die waakt over de tracékeuze maar dat geldt niet voor elke hoofdtransportleiding die wordt aangelegd. Verder is er nog de Belemmeringenwet Privaatrecht die ervoor moet zorgen dat de leidinglegger ook zonder toestemming van de grondeigenaar een leiding kan leggen.

3. De afstemming tussen het SBUI en het provinciaal beleid

De provincie heeft het landelijk beleid uit het Structuurschema Buisleidingen vertaald in het Streekplan maar wat is nu een hoofdtransportleiding en wat te doen als er geen leidingenstroken zijn? Is de omschrijving van het begrip 'hoofdtransportleiding' te ruim of niet ruim genoeg?

4. Het beleid en de problematiek in Zeeland

De leidingenstroken uit het Streekplan (en het Structuurschema Buisleidingen) moeten worden opgenomen in bestemmingsplannen. Uit een onderzoek blijkt dat dit nog steeds niet overal is gebeurd. Solitair liggende hoofdtransportleidingen zullen positief moeten worden bestemd. Indien een gemeente geen leiding wil op bepaalde plaatsen zal daar aandacht aan moeten worden besteed in het bestemmingsplan.

5. Direct en indirect ruimtebeslag van leidingen

Leidingenstroken hebben ruimte nodig. Allereerst het directe

ruimtebeslag van de strook: 50 meter. Vervolgens het indirecte ruimtebeslag: het veiligheidsgebied (55 meter) en het toetsingsgebied (120 meter) aan weerszijden van de leidingenstrook. Er is dus een zone van 175 aan weerszijden van de leidingenstrook waar niet elke vorm van bebouwing mogelijk is. Het streven is dat het veiligheidsgebied vrij blijft van woonbebouwing en het toetsingsgebied zoveel mogelijk. Het externe veiligheidsbeleid is geregeld in allerlei circulaire's en nota's die in dit hoofdstuk aan de orde komen.

6. Veiligheid Effect Rapportage

Een Veiligheid Effect Rapportage biedt een aantal instrumenten waarmee gestructureerd en vroegtijdig aandacht kan worden gegeven aan de (openbare)veiligheid van ruimtelijke ordenings- en infrastructurele projecten. De VER kan worden gebruikt bij het zoeken naar de juiste plaats voor een buisleidingenstrook.

7. Natuur en landschap

Bij de aanleg van leidingen moet rekening gehouden worden met de natuurwaarden van het gebied. Hiervoor is onderzoek nodig. Verder kan het nodig zijn dat de leidinglegger de aantasting van de natuurwaarden compenseert.

8. Leidingentracés nader onder de loep genomen

Hoe staat het met de Zeeuwse buisleidingenstroken? Niet alle leidingenstroken staan momenteel op de Streekplankaart, hiervoor is een aanpassing nodig. Er bestaat misschien wel behoefte aan een uitgebreider netwerk van leidingenstroken.

9. Het toekomst perspectief

Het ideaalbeeld zijn leidingenstroken die worden beheerd als ware het leidingenstraten. Geen zakelijk rechten meer van 10 meter voor één leiding zodat de breedte van de leidingenstrook optimaal kan worden benut. Tevens kan een leiding snel worden aangelegd zonder dat telkens weer met alle grondeigenaren een overeenkomst moet worden gesloten. Naast de gewone leiding zijn er nieuwe vormen zoals UTP, multicore, multi-purpose en common carrier.

10. Conclusie

Buisleidingen hebben de toekomst, zeker als de nu bestaande 'hobbels' worden glad gestreken. Op alle bestuursniveaus kan er het nodige worden verbeterd.

¹ Bron: concept NVVP 12 juli 2000.

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

De provincie Zeeland wordt de laatste jaren in toenemende mate geconfronteerd met buisleidingen. Dit is een uitstekende ontwikkeling; het vervoer van stoffen via buisleidingen is een milieuvriendelijke modaliteit en het versterkt de positie van Zeeland in logistieke netwerken. Een goede aansluiting op een leidingenstrook kan een vestigingsvoorwaarde voor bedrijven zijn en de mogelijkheid van een modal shift² wordt hierdoor bevorderd. Op deze wijze wordt vorm en inhoud gegeven aan een duurzame ontwikkeling van de economie.

Een minpunt is dat de provincie in toenemende mate wordt geconfronteerd met leidingen die achteraf gezien niet op de juiste plaats liggen en met bouwplannen in de nabijheid van leidingenstroken.

Leidingen die niet op de juiste plaats liggen frustreren in ernstige mate nieuwe ontwikkelingen. Door te bouwen naast en op leidingenstroken kan het leggen van nieuwe leidingen worden belemmerd zonder dat de capaciteit van de strook ten volle is benut.

1.2. Doel

In het Streekplan Zeeland is opgenomen dat de provincie het transport van stoffen door middel van buisleidingen wil bevorderen. Goed toegankelijke en goed gewaarborgde leidingenstroken zijn van essentieel belang voor de haven- en industrie-terreinen. De provincie en de gemeenten zullen er voor moeten zorgen dat de huidige leidingenstroken toegankelijk blijven. Verder kan door middel van deze nota worden bezien of behoefte bestaat aan een uitgebreider netwerk van leidingenstroken dan nu in het Streekplan staat aangegeven.

Deze nota moet worden gezien als een eerste aanzet om de problemen en knelpunten met betrekking tot buisleidingen op provinciaal niveau te inventariseren.

Het eindproduct is een integrale nota die rekening houdt met ruimtelijke ordening, milieu, economie, verkeer en vervoer en natuurbelangen.

Deze nota is voor een eerste ronde commentaar verzonden aan belanghebbenden³. De opmerkingen zijn verwerkt in deze concept-nota.

De huidige Streekplantekst en -kaart is voor het onderdeel buisleidingen niet geheel juist en volledig en zal aan de huidige ontwikkelingen aangepast moeten worden. Het doel van deze nota is om te komen tot een beleid dat moet leiden tot een betere borging van leidingenstroken. De huidige leidingenstroken mogen niet 'dicht slibben' met activiteiten welke het leggen van nieuwe leidingen onmogelijk maakt.

Anderzijds moeten leidingen worden geweerd op plaatsen waar ze niet horen. Verder zal nagedacht moeten worden over een nieuw concept voor buisleidingenstroken zodat snel een leiding kan worden aangelegd.

1.3. Opzet

De opzet is een nota waarbij ingezoomd wordt op de problematiek waarmee de provincie in toenemende mate geconfronteerd wordt. De nota is gericht op een aantal praktische problemen die snel om verbetering vragen.

² Het verplaatsen van goederenstromen naar een andere vervoerswijze.

³ Met belanghebbenden worden bedoeld: de gemeenten en waterschappen waar een leidingenstrook ligt: Borsele, Kapelle, Reimerswaal, Tholen, Hulst, Hontenisse, Axel, Terneuzen, Sas van Gent, Waterschappen Zeeuws-Vlaanderen en Zeeuwse Eilanden. Verder RWS, ZLTO, de regionale brandweer, St. Buisleidingenstraat, alle leidingenbeheerders met een leiding in Zeeland, Velin, Zeeland Seaports, Defensie Pijpleidingen Organisatie, Ministeries V&W en EZ, ZMF, RSD, VZG en NS.

2. Landelijke regelgeving en ontwikkelingen

2.1. Rijksbeleid - het gemis aan (sluitende) wetgeving

De regelgeving voor de aanleg en het gebruik van buisleidingen is complex en vertoont weinig samenhang. Nieuw is dit gegeven niet, al jaren verschijnen er met enige regelmaat publicaties die deze problematiek aankaarten. Door het IPO is de vraag gesteld of het Rijk een wettelijk veiligheidskader kan creëren met betrekking tot buisleidingen. Er is een werkgroep ad-hoc opgericht met ambtelijke vertegenwoordigers van de ministeries EZ, V&W en VROM die een inventarisatie heeft opgesteld naar nationale regelgeving met betrekking tot buisleidingen⁴. Uit dit onderzoek komt naar voren dat er tientallen wetten, nota's en circulaire in omloop zijn, die allemaal één of enkele facetten van buisleidingen regelen. Hieronder en in hoofdstuk 5 komen de belangrijkste regelingen aan de orde.

2.2. Structuurschema Buisleidingen

Het Structuurschema Buisleidingen⁵ (SBU) is van 1984 en is daarna tweemaal zonder wijzigingen verlengd en geldt tot 1 maart 2001⁶.

Het SBU geeft inzicht in het beleid op de lange termijn (ongeveer 25 jaar) voor buisleidingentransport. Hiervoor is een landelijk net van hoofdverbindingen ontwikkeld dat aansluit op belangrijke industriegebieden in ons land en het buitenland. Het SBU bevat ook doelstellingen en richtlijnen voor het beleid van het rijk op de lange termijn.

Het SBU maakt onderscheid in hoofdtransportleidingen en andere (regionale)leidingen. Alleen de ruimtelijke consequenties van hoofdtransportleidingen zijn nader uitgewerkt in de vorm van een landelijk net van hoofdverbindingen.

Met hoofdtransportleidingen worden bedoeld buisleidingen:

1. bestemd voor het vervoer van stoffen van of naar een aantal industriële centra in Nederland en de aangrenzende landen;
2. het vervoer van aardgas en aardolie vanaf het Continentaal Plat naar het vasteland;
3. behorende tot het hoofdtransportnet van Gasunie en een diameter heeft groter dan of gelijk aan 18 inch (47,5 cm);
4. het defensie-brandstofleidingennet;
5. de belangrijkste buisleidingen voor ruwwater of halfabrikaten van de drink- en industriewatervoorziening.

Voor de nummers 4 en 5 geven de Structuurschema's Militaire

Terreinen en Drink- en Industriewatervoorziening eveneens beleidskaders voor de uitwerking van de leidingennetten. Het SBU verzoekt de provincies om het directe en indirecte ruimtebeslag van leidingenstroken voor de hoofdtransportleidingen in streekplannen vast te leggen en erop toe te zien dat deze beperkingen door de betrokken gemeenten in hun bestemmingsplannen worden opgenomen.

Het SBU maakt verder een onderscheid tussen buisleidingenstraten, buisleidingenzones en buisleidingenstroken.

Een **buisleidingenstraat** is een buisleidingenstrook met een bijzondere status omdat de grond via onteigening is verworven en kunstwerken zijn aangelegd. Er is maar één buisleidingenstraat in Nederland⁷.

Een **buisleidingenstrook** is een strook tussen de 45 en 70 meter breedte die als zodanig is opgenomen in streekplan en bestemmingsplan en daardoor planologische mede bestemd is voor het leggen van buisleidingen. Waar de ruimte zeer beperkt is kan de breedte van de leidingenstrook over korte lengte van het tracé worden beperkt.

Een **buisleidingenzone** is een strook van enige honderden meters tot enige kilometers waarin geen grote ruimtelijke ontwikkelingen worden toegestaan, die de aanleg van meerdere, toekomstige hoofdtransportleidingen zouden kunnen blokkeren.

Een **cross country** leiding is een solitaire, niet-gebundelde leiding.

2.3. Concessieverlening

Een buisleidingconcessie wordt verleend door de Kroon op voordracht van de minister van EZ. Niet elke leidingenlegger heeft een concessie nodig.

De - bij Koninklijk Besluit verleende - concessies berusten op de algemene bestuursbevoegdheid van de Kroon. De minister

Een concessie is nodig indien de leidinglegger vooraf inschat dat hij niet met allen die recht hebben op de bij de aanleg betrokken gronden en met alle overheidsinstanties tot een akkoord komt.

Een concessie is nodig om een procedure te kunnen starten op grond van de Belemmeringenwet Privaatrecht of de Belemmeringenwet Verordeningen.

4 Inventarisatie nationale regelgeving met betrekking tot buisleidingen; juli 1997, Min van EZ, VROM en V&W.

5 Structuurschema Buisleidingen, TK nr 17.375 (zittingen 1981-1984) deel a. beleidsvoornemen, deel b. hoofdlijnen uit de inspraak, deel c. adviezen, deel d. regeringsbeslissing, deel e. Planologische Kernbeslissing.

6 Zie voor de toekomst van het SBU hoofdstuk 9.

7 Wet houdende verklaring van het algemeen nut der onteigening van percelen, erfdiensbaarheden en andere zakelijke rechten ten behoeve van de inrichting van een buisleidingenstraat vanaf Pernis langs Klundert naar de Schelde nabij de Nederlands-Belgische grens. Stb 145 11-3-1972, gewijzigd 8-11-1988. Stb 676.

van EZ wint hiervoor advies in van andere betrokken ministeries, de Rijksplanologische Dienst en de betreffende provinciale besturen.

De concessie vermeldt het globale tracé en wordt onder voorwaarden verleend. Deze voorwaarden zijn uiterst beperkt naar invloed en werkingssfeer.

Bij de concessie wordt bepaald dat de concessionaris gehouden is de leiding aan te leggen, te wijzigen en in stand te houden overeenkomstig de normen van het Nederlands Normalisatie-instituut, vastgesteld in de NEN 3650: Eisen voor stalen transportleidingen en NEN 3651: Aanvullende eisen voor stalen leidingen in kruisingen met belangrijke waterstaatswerken.

Hoewel in de concessies is opgenomen dat ter controle op de naleving Stoomwezen B.V. **bevoegd** is de werken te keuren en te beoordelen mag in het algemeen worden gesteld dat het ontbreekt aan toezicht op de naleving van de concessievoorwaarden door de overheid.

Tegen het besluit tot verlenen van een concessie kunnen degenen wiens belang rechtstreeks bij het besluit is betrokken een bezwaarschrift indienen bij de minister op grond van de Awb. Het besluit wordt gepubliceerd in de Staatscourant.

2.4. De procedure voor de vaststelling van het tracé

Voor het gedetailleerde tracé van buisleidingen, de te volgen werkwijze bij de aanleg en de diepteligging, wordt in de concessievoorwaarden bepaald, dat deze de goedkeuring behoeven van de Planologische Werk Commissie (PWC).

De PWC is ingesteld door het ministerie van EZ en hierin hebben vertegenwoordigers van de meest betrokken ministeries zitting, alsmede enkele adviserende leden van het LTO en de Stichting Natuur en Milieu.

De PWC laat zich adviseren door Gedeputeerde Staten. De provincie wint advies in van verschillende instanties zoals

Hoewel de PWC-procedure wordt gevolgd om het exacte tracé van de leiding vast te stellen vinden wij dat deze procedure niet in alle gevallen nodig is.

Dit geldt voor de volgende situatie:

- als het exacte tracé bij de concessie aanvraag bekend is, en
- de leidingenstrook is verwerkt in een bestemmingsplan, en
- de leiding is gesitueerd in een leidingenstrook.

gemeentebesturen, Rijkswaterstaat, waterschap, spoorwegen, ZLTO, natuur en milieu-instanties etc. Indien de PWC niet tot overeenstemming kan komen, beslist de minister van EZ. Voor Gasunie is een uitzondering gemaakt, deze instantie heeft een algemene concessie en behoeft dus niet per leiding

steeds een concessie aan te vragen maar dient wel de PWC-procedure te doorlopen.

De PWC-procedure is gebonden aan een concessie. Indien het bedrijf geen concessie nodig heeft (omdat er toestemming is van alle grondeigenaren) vindt er ook geen PWC-procedure plaats.

2.5. Rol van de grondeigenaren

Alvorens de leiding wordt aangelegd probeert de leidingenlegger overeenstemming te verkrijgen met de grondeigenaar. De mogelijkheden hiervoor zijn:

- * het verkrijgen van een vergunning/ontheffing indien de grondeigenaren een overheidsinstelling is;
- * het sluiten van een zakelijk recht: het recht van opstal⁸ indien de grondeigenaar een privé persoon is; en indien geen overeenstemming wordt bereikt:
- * via een gedoogplicht op grond van de Belemmeringenwet Privaatrecht.

2.6. De Belemmeringenwet Privaatrecht

Om een gedoogplicht op grond van de Belemmeringenwet Privaatrecht in te kunnen roepen is nodig:

- een concessie;
- een erkenning van openbaar belang; of
- het algemeen nut moet bij wet zijn erkend.

De erkenning van openbaar belang geschiedt bij Koninklijk Besluit, op voordracht van de minister van V&W. De erkenning is gebaseerd op de economische ontwikkeling, efficiënt energiegebruik, veiligheid, vervoersbehoefte alsmede de vermindering van milieubelasting en druk op andere transportstromen. Gedeputeerde Staten geven een advies. Het feit dat het ministerie van V&W een leiding 'openbaar' noemt heeft geen betrekking op de feitelijke situatie.

Uit verschillende publicaties⁹ blijkt dat als een concessie wordt verleend de erkenning van openbaar belang min of meer automatisch volgt. Ook de concessie wordt vrijwel altijd verleend zodat hieruit volgt dat een leidinglegger zonder al te veel hindernissen een gedoogplicht kan vragen op grond van de Belemmeringenwet Privaatrecht. Het vergt alleen veel tijd. Indien het algemeen nut van de leiding bij wet uitdrukkelijk is erkend, is geen erkenning van openbaar belang nodig. Dit is het geval voor leidingen voor de leveren van gas en elektriciteit aan beschermde afnemers of voor de distributie van warmte (Wet Energiedistributie).

Er is ook een Belemmeringenwet Verordeningen deze wet kan belemmeringen opheffen die ontstaan door publiekrechtelijke verordeningen, vergunningen e.d.

⁸ Het recht van opstal voorkomt dat de eigenaar van de grond ook eigenaar van de leiding wordt.

⁹ Buisleidingenconcessie en Belemmeringenwet Privaatrecht door mevr. mr. S Biesheuvel, mr. F.E.V.M. van der Woude en mr. W. Wijting. Bouwrecht maart 1998 blz. 183 t/m 191 en Juridische onzekerheid voor de leidingbeheerder in Nederland. Mr. F.P. Vincent. PetroChem nr. 4. 1992.

2.7 Samenvatting

- Een leidinglegger heeft alleen een concessie en een erkenning van openbaar belang nodig indien hij weet of vermoedt dat hij niet met alle grondeigenaren en alle overheidsinstanties tot een akkoord komt.
- Bedrijven waarvan het algemeen nut uitdrukkelijk bij de wet is erkend hebben geen concessie of erkenning van openbaar belang nodig.
- Een concessie wordt verleend door de Kroon op voordracht van het ministerie van EZ, een erkenning van openbaar belang ook door de Kroon op voordracht van het ministerie van V&W en een erkenning van algemeen nut vloeit voort uit een wet.
- Gasunie heeft een algemene concessie en een algemene erkenning van openbaar belang maar is wel verplicht de PWC-procedure te doorlopen. Gasunie is een gastransportbedrijf en geen gasdistributiebedrijf.
- Gasdistributiebedrijven (zoals Delta Nutsbedrijven NV) hebben geen concessie nodig omdat zij direct een beroep kunnen doen op de Belemmeringenwetten omdat het algemeen nut bij wet is erkend.

3. Afstemming tussen sbui en provinciaal beleid

3.1. Het SBUI

De doelstelling van het SBUI is gericht op bundelen van buisleidingen. Bundeling van zowel buisleidingen onderling als het bundelen van buisleidingen met andere vormen van infrastructuur. Hiermee wordt voorkomen dat gronden worden versnipperd en doorsneden. Een te nauwe bundeling met hoogspanningslijnen of spoorlijnen wordt afgeraden vanwege ongewenste elektrische spanning en zwerfstroom¹⁰.

Het SBUI gaat er van uit dat de provincies en gemeenten het landelijk net van hoofdverbindingen aangegeven op de kaart behorende bij het SBUI nader zullen uitwerken in streekplannen en bestemmingsplannen. Voor deze nadere uitwerking komen twee vormen van planologische reservering voor buisleidingen in aanmerking: de buisleidingenstrook en de buisleidingenzone. In Zeeland zijn geen buisleidingenzones.

De provincie of de gemeenten kunnen buiten het landelijk net, regionale leidingenstroken realiseren. Een regionale leidingenstrook is bijvoorbeeld een aftakking van het landelijk net naar een regionaal bedrijfsterrein.

Het SBUI zegt hierover:

“Wanneer een provinciaal bestuur in een streekplan, behalve het landelijk net van hoofdverbindingen, buisleidingenstroken of -zones ten behoeve van het regionale buisleidingentransport heeft opgenomen, dan dienen toekomstige buisleidingen van regionaal belang voor zover mogelijk in deze stroken te worden gelegd”.

Het SBUI sluit niet uit dat in de toekomst ook leidingen nodig zijn tussen industriële centra die niet op de kaart zijn aangegeven. In beginsel dient ook voor dergelijke hoofdtransportleidingen gebruik te worden gemaakt van het landelijk net. Alleen waar voor een dergelijk hoofdtransportleiding sprake is van een onaanvaardbaar langer tracé als gevolg van de benutting van hoofdverbindingen die niet primair voor de betreffende relatie zijn bedoeld kan de hoofdtransportleiding (gedeeltelijk) buiten het landelijk net van hoofdverbindingen worden gelegd, waarbij zoveel mogelijk aangesloten moet worden bij buisleidingenstroken en -zones ten behoeve van het regionale buisleidingentransport.

Wanneer in het SBUI tussen industriële centra of aanlandingspunten een hoofdverbinding is aangegeven, moeten alle toekomstige buisleidingen, bestemd voor ver-

voer van of naar deze centra of punten in deze hoofdverbinding worden gelegd¹¹.

De grensoverschrijdingspunten met onze buurlanden zijn aangegeven. Op deze punten dienen buisleidingen de grens te passeren. Alleen waar dit leidt tot een onaanvaardbaar langer tracé kan hiervan worden afgeweken, na overleg met het buurland¹².

3.2. Het streekplan

Op grond van art 4a, 1e lid van de WRO kunnen Provinciale Staten voor een of meer gedeelten of voor het gehele gebied van de provincie een streekplan vaststellen. Het streekplan geeft op hoofdlijnen de toekomstige ontwikkelingen weer en heeft vooral een beleidsmatige functie. Het plan betreft een toekomstvisie waarin beleidsuitspraken worden gedaan die voor een deel wel en voor een deel niet vertaald zijn in essentiële planelementen. Verder dient het streekplan als toetsingskader voor gemeentelijke bestemmingsplannen ongeacht of het om een essentieel planelement gaat of niet.

Leidingenstroken kunnen op een kaart naast andere belemmeringen worden aangegeven. Het is echter niet duidelijk waarneembaar (op perceelsniveau) waar de exacte leidingenstrook is opgenomen. Deze plaatsbepaling dient te geschieden door de gemeenten in het bestemmingsplan.

In het Streekplan Zeeland staat o.a. het volgende over buisleidingen vermeld:

“Nieuwe hoofdtransportleidingen, dat wil zeggen leidingen waarin de hoeveelheid te transporteren product tussen begin- en eindpunt niet of nauwelijks toe- of afneemt, dienen in beginsel te worden gelegd in de op de streekplankaart aangegeven leidingenstroken. Bij verleggen van leidingen dient te worden gestreefd naar situering in de leidingenstroken”.

Het buisleidingenbeleid bevat geen essentiële noch een stellig geformuleerde uitspraak. Door de woorden ‘in beginsel’ en ‘dient te worden gestreefd’ wordt de mogelijkheid voor een nadere afweging open gehouden. Een duidelijk criterium voor een nadere afweging wordt niet gegeven.

Het SBUI is hierin duidelijker: “wanneer tussen industriële centra of aanlandingspunten een hoofdverbinding is aangegeven, moeten alle toekomstige buisleidingen, bestemd voor vervoer van of naar deze centra of punten in deze hoofdverbinding worden gelegd”.

Indien dat niet mogelijk is dient de leiding in een regionale lei-

¹⁰ SBUI deel d blz 28.

¹¹ SBUI deel a blz 74 en 75.

¹² SBUI deel d blz 42.

dingenstrook te worden gelegd. Uit het SBUI kan worden afgeleid dat een hoofdtransportleiding alleen in het uiterste geval solitair mag worden aangelegd indien het bedrijf niet bereikbaar is via het landelijk net van leidingenstroken en regionale leidingenstroken of indien door het volgen van leidingenstroken een onaanvaardbaar langer tracé ontstaat.

Vrijwel alle tracés worden langer indien leidingenstroken worden gebruikt. Dat is niet te voorkomen. Wat nu precies '(on)aanvaardbaar' is zal van geval tot geval moeten worden bezien.

De omschrijving van het begrip 'hoofdtransportleiding' in het Streekplan is niet duidelijk en zal worden aangepast.

Om te voldoen aan de opdracht om het ruimtebeslag van leidingenstroken in streekplannen vast te leggen en erop toe te zien dat deze beperkingen door de betrokken gemeenten in hun bestemmingsplannen worden opgenomen, zal eerst een beslissing moeten worden genomen welke leidingen in de aangegeven leidingenstroken moeten worden gelegd.

In ieder geval dienen dat de hoofdtransportleidingen uit het SBUI te zijn. Indien het aan te raden is om ook andere leidingen te bundelen in een leidingenstrook kan dit in het Streekplan worden opgenomen. Vooralsnog gaan wij ervan uit dat hier geen behoefte aan bestaat.

3.3. Handleiding bestemmingsplan buitengebied

In de Handleiding bestemmingsplan buitengebied staan andere leidingen genoemd dan in het Streekplan. De Handleiding gaat uit van de navolgende leidingen: leidingen voor het transport van giftige, brandbare of ontplofbare stoffen; aardgasleidingen onder een druk van 10 atm. en hoger en leidingen met een diameter van 50 cm en groter met tenminste een regionale functie.

Het gebrek aan eenduidigheid is een punt dat verbeterd kan worden.

3.4. De Provinciale milieuverordening (pmv)

Aan de aanleg, beheer en opruimen van buisleidingen wordt ten aanzien van het milieu aandacht besteed in de pmv. De paragraaf 4.4.5.: Aanleg en beheer van buisleidingen, is per 1 januari 2000 in werking getreden. De provincie Zeeland achtte het nodig om regelgeving op te nemen in de pmv tot het moment dat het rijk met een adequate regeling komt voor het transport van (milieu)gevaarlijke stoffen na de aanlegfase. Doelstelling van de provincie is om uit het oogpunt van het milieubelang, een regeling te hanteren voor het hebben, gebruiken en onderhouden, vervangen of verwijderen van buisleidingen voor gevaarlijke stoffen.

Door het aanleggen, beheren en opruimen van leidingen op te nemen in de pmv wordt het mogelijk om toezicht op de milieutechnische aspecten van de leidingen uit te oefenen en te handhaven. Het was voor de inwerkingtreding van de buisleidingenparagraaf niet altijd duidelijk of leidingen nog in gebruik waren,

waar zij exact lagen, welke stoffen erin werden vervoerd en onder welke omstandigheden. Er was geen regeling voor het opruimen van leidingen die niet meer in gebruik waren.

De hoofdlijnen van het provinciaal beleid is het borgen van het beheer van de leiding door de buisleidingeigenaar, het brongericht beleid door derden bij graafwerkzaamheden nabij de leiding, het overleggen van gegevens omtrent de leiding, het verwijderen van buisleidingen bij ontbreken van voldoende beheer en onderhoud, toezicht en handhaving.

Vanaf dit jaar wordt het beleid van de eigenaren en beheerders van buisleidingen getoetst aan het beheersregiem van de pmv. Dat een goed beheersregiem gunstig is voor het verkleinen van het (milieu)risico's blijkt uit gegevens van de Stichting Buisleidingenstraat. Door een strikt beheersregiem is de faalkans circa een factor 10 lager dan bij een buisleiding in het open veld.

Het is verder van belang dat de ligging van leidingen en de te vervoeren stoffen van overheidswege in kaart wordt gebracht en wordt bijgehouden om een acceptabel risico te waarborgen bij de toetsing van nieuwe bestemmingen aan de risicocontouren van de leiding.

3.5. Conclusie

De paragraaf Buisleidingen in het Streekplan is niet helemaal juist en volledig.

In verband met de rechtszekerheid zal duidelijk aangegeven moeten worden welke leidingen onder het begrip hoofdtransportleidingen uit het Streekplan vallen en dus in een buisleidingenstrook aangelegd moeten worden.

De hoofdregel wordt:

Wanneer tussen industrieën, industriële centra of aanlandingspunten een leidingenstrook is aangegeven, moeten alle toekomstige hoofdtransportleidingen, bestemd voor vervoer van of naar deze industrieën, centra of punten in deze leidingenstrook worden gelegd.

Met hoofdtransportleidingen worden bedoeld: Buisleidingen waarmee de navolgende producten worden vervoerd:

- gas, olie, olieproducten, chemische producten, vaste stoffen/goederen.
- aardgas via het hoofdtransportnet van de Gasunie of andere gasnetten met een diameter van groter dan of gelijk aan 18 inch (47,5 cm);
- defensiebrandstoffen;
- warmte en afvalwater, ruwwater of halffabrikaat voor de drink- en industriewatervoorziening met een diameter groter of gelijk aan 18 inch (47.5 cm);

Ook voor nieuwe stoffen in de toekomst geldt dat het een hoofdtransportleiding betreft indien de leiding een risicocontour heeft

Een leiding kan solitair worden aangelegd indien het bedrijf niet bereikbaar is via het landelijk net van leidingenstroken en regionale leidingenstroken of indien door het volgen van leidingenstroken een onaanvaardbaar langer tracé ontstaat. De onaanvaardbaarheid hangt nauw samen met het product dat vervoerd wordt. Hoe gevaarlijker het product, hoe onaanvaardbaarder het is om de leiding buiten de leidingenstroken aan te leggen.

of duidelijk waarneembare gevolgen heeft voor de omgeving. Andere leidingen dan hoofdtransportleidingen en kabels zijn in een leidingenstrook toelaatbaar mits deze het eigenlijke gebruik van de leidingenstrook niet in de weg staan.

De solitair aan te leggen leiding dient dan zo mogelijk gebundeld te worden met andere vormen van infrastructuur. De leiding dient positief te worden bestemd. Hiervoor is een wijziging van het bestemmingsplan nodig. Voor het verleggen van hoofdtransportleidingen geldt hetzelfde als bij de aanleg van leidingen.

De Handleiding bestemmingsplannen buitengebied, zal eveneens aangepast moeten worden.

4. Het beleid en de problematiek in Zeeland

4.1. Inleiding

Zoals in de inleiding van deze nota is vermeld, wordt de provincie Zeeland de laatste jaren in toenemende mate geconfronteerd met buisleidingen. Er komen niet alleen steeds meer leidingen maar de provincie wordt ook in toenemende mate geconfronteerd met leidingen die achteraf gezien niet op de juiste plaats liggen en met bouwplannen in de nabijheid van leidingen.

Voor bouwplannen is de toetsings- en veiligheidsgebied rond leidingenstroken of de risicocontour van de solitair liggende leiding bepalend.

4.2. Het provinciaal beleid

In het Streekplan Zeeland staat over het indirect ruimtebeslag het volgende vermeld:

“Voor leidingenstroken dient aan weerszijden een toetsings- en veiligheidsafstand van 180 respectievelijk 60 meter vanaf de buitenste leiding van de strook in acht te worden genomen. Voor ruimtelijke ontwikkelingen binnen toetsingsgebied geldt dat een afweging gemaakt moet worden op grond van alle in het geding zijnde belangen, waaronder het veiligheidsaspect. Binnen het veiligheidsgebied mogen in elk geval geen woonwijken, flatgebouwen en andere gevoelige objecten voorkomen”.

Het toetsings- en veiligheidsgebied van het Streekplan wijkt af van de bepaling in het SBUI. Er wordt in het Streekplan gemeten vanaf de buitenste leiding van de strook (zoals vermeld is SBUI deel d). In SBUI deel e wordt gemeten ter weerszijden van de strook. Dit is de juiste omschrijving omdat een strook één leiding kan bevatten waardoor de breedte van het toetsings- en veiligheidsgebied kleiner wordt dan oorspronkelijk de bedoeling was.

Verder zijn binnen het veiligheidsgebied in elk geval geen woonwijken, flatgebouwen en bijzondere (en geen gevoelige) objecten categorie I toegestaan.

Verder staat in het Streekplan:

“Het leggen van leidingen buiten de leidingenstrook dient aan een aanlegvergunning gebonden te worden”.

en

“In de aangegeven leidingenstroken moeten nieuwe leidingen kunnen worden gelegd zonder dat bijzondere obstakels en belemmeringen fysiek in de weg staan.

Daartoe dienen de gronden in de leidingenstroken als zodanig te zijn bestemd en dient ook het gebruik van de gronden in overeenstemming te zijn met de mogelijkheid tot aanleg en instandhouding van buisleidingen. Gemeenten wordt gevraagd de betrokken bestemmingsplannen daarop na te gaan en waar nodig te herzien”.¹³

Dat het leggen van leidingen buiten de leidingenstrook aan een aanlegvergunning gebonden moet worden is onjuist.

Hoofdtransportleidingen moeten worden aangelegd in leidingenstroken die hiervoor zijn bestemd. Solitaire leidingen kunnen pas worden aangelegd na een wijziging van het bestemmingsplan. Het aanlegvergunningstelsel is niet het geschikte middel om een leiding te weren.

Niet alleen de gronden in de leidingenstrook moet als zodanig worden bestemd maar ook de zone aan weerszijden van de leidingenstrook (het toetsings- en veiligheidsgebied). Door te bouwen naast de leidingenstrook kan de aanleg van nieuwe leidingen worden belemmerd. Dit geldt niet alleen voor gebouwen maar ook voor bouwwerken zoals windmolens, hoogspanningsleidingen en de aanleg van geëlektrificeerde spoorlijnen. Er ontstaat een spanningsveld tussen enerzijds het zo optimaal willen benutten van de grond en anderzijds het niet willen frustreren van de leidingenstrook.

4.3. Het bestemmingsplan

Ingevolge art. 10 WRO stelt de gemeenteraad voor het gebied van de gemeente, dat niet tot de bebouwde kom behoort, een bestemmingsplan vast. Voor de bebouwde kom kan de gemeenteraad een bestemmingsplan vaststellen. Het doel van een bestemmingsplan is het tot stand brengen van een goede ruimtelijke ontwikkeling van een gebied, dan wel deze ruimtelijke ontwikkeling te garanderen respectievelijk een ruimtelijke situatie te conserveren.

Het bestemmingsplan bestaat uit een plankaart en planvoorschriften. Een beschrijving in hoofdlijnen is facultatief. De plankaart, voorschriften en de beschrijving in hoofdlijnen bezitten rechtskracht. De toelichting maakt geen deel uit van het plan en bezit geen rechtskracht.

4.4. De voorschriften

De afweging, die in de toelichting heeft plaats gevonden vindt

zijn juridische vertaling in de voorschriften en de plankaart. Daar waar vanwege externe veiligheid beperkingen worden opgelegd zullen deze in de voorschriften aangegeven moeten worden. Dit kan door deze beperkingen concreet te verwoorden in de verschillende artikelen van de voorschriften. Allereerst zal uit de doeleindenomschrijving moeten blijken dat de op de plankaart als buisleidingenstrook aangewezen gronden een bestemming buisleidingenstrook¹⁴ heeft. Indien er sprake is van een dubbelbestemming zal aangegeven moeten worden welke bestemming prevaleert. Verder zullen de planologisch relevante buisleidingen die al in de leidingenstrook liggen moeten worden omschreven. Bijvoorbeeld: leidingenstrook I bevat:

- een aardgastransportleiding van 24 inch en max. 80 bar;
- een naftaleiding van 10 inch en max. 44 bar.

Bij een leidingenstrook wordt niet de exact berekende risicocontour van de leiding(en) in het bestemmingsplan opgenomen zolang de risicocontour van de leiding valt binnen het standaard toetsings- en veiligheidsgebied. De toetsings- en veiligheidsgebied dienen in de voorschriften te worden opgenomen. Solitair liggende hoofdtransportleidingen moeten volgens de jurisprudentie positief worden bestemd. De specificatie van de leiding en het product wordt opgenomen in de voorschriften. Indien het niet de bedoeling is dat naast de leiding nog andere leidingen worden gelegd kan de daadwerkelijke risicocontour uitgerekend worden en als veiligheidsgebied dienen. Het is niet nodig de afmetingen van de zakelijk recht stroken te vermelden. Dit recht geeft een privaatrechtelijke verhouding weer en is niet (altijd) gelijk aan de risicocontour. Voor elke nieuwe leiding die nog aangelegd moet worden, geldt dat dit mogelijk is zolang er plaats is in de leidingenstrook en de risicocontour van de leiding valt binnen de toetsings- en veiligheidsgebied. Dit zal uit de voorschriften moeten blijken. Een risicoanalyse zal moeten uitwijzen of de aanleg mogelijk is.

Leidingen met een grotere risicocontour kunnen alleen in een leidingenstrook met een standaard toetsings- en veiligheidsgebied worden gelegd als bron maatregelen aan de leiding worden genomen om het risico te verkleinen. Bronmaatregelen zijn: extra dikke buiswand, afdekken met betonplaten, diepere ligging e.d. Ook beheersmaatregelen zoals controle op de aanleg en het op tijd uitvoeren van inspecties als de leidingen in gebruik genomen zijn, zijn bronmaatregelen die het risico verkleinen.

Indien het op voorhand duidelijk is dat bepaalde leidingen met een grote risicocontour niet (zonder bronmaatregelen) aangelegd kunnen worden, verdient het in het belang van de rechtszekerheid de voorkeur dit al in de voorschriften te vermelden. Op de gronden met de bestemming leidingenstrook zal een bouwverbod moeten worden ingesteld. Daaraan kan een vrijstellingsbevoegdheid voor het bouwen van een bouwwerk wor-

den toegevoegd. In het kader van een vrijstellingsprocedure kan een nadere afweging worden gemaakt waarbij ook het advies van de leidingbeheerder (en eventueel anderen) kan worden gevraagd.

Een bouwwerk is uitsluitend toelaatbaar indien de belangen in verband met de betrokken leidingen zich hier niet tegen verzetten¹⁵ en de belangen van de primaire bestemming niet worden aangetast. Om te onderzoeken of dit het geval is zullen B&W schriftelijk advies in moeten winnen bij de leidingeigenaren en/of de grondeigenaar.

Indien een bouwwerk, zoals in vorenstaande bedoeld, een groter risico met zich meebrengt dan de leiding zelf of een oppervlakte van 25 m² dan wel een inhoud van 50 m³ te boven gaat dient de toelaatbaarheid in bestemmingsplanvoorschriften te worden geregeld middels een vrijstellingsbepaling. Bij het verlenen van vrijstelling gelden de volgende toetsingscriteria:

- er mag geen onevenredige afbreuk gedaan worden aan de natuurwetenschappelijke en landschappelijke waarden, mede in relatie tot de aangrenzende gronden;
- het bepaalde in de Vogel- en Habitatrichtlijn en Flora- en faunawet;
- de aanvraag dient vergezeld te gaan van een rapportage waarin de keuze van de locatie waarop de aanvraag betrekking heeft wordt onderbouwd. Hierbij dient de aanvrager binnen de bandbreedte van het economisch gebruik en de van toepassing zijnde veiligheidscriteria alle alternatieve technieken (zoals ondergrondse/verdiepte pompstations) en opstel punten tegen elkaar te hebben afgewogen op grond van voornoemde criteria.

Burgemeester en wethouders kunnen in voorkomende gevallen bepalen dat de aanvraag beoordeeld dient te worden door een onafhankelijk deskundige (zoals TNO).

GS zal bij goedkeuring van bestemmingsplan en/of bij de beoordeling van een aanvraag om een verklaring van geen bezwaar (ex artikel 19 WRO) voornoemde criteria betrekken.

4.5. Het weren van leidingen

Indien in een gemeente een leidingenstrook is aangewezen, wil dat nog niet zeggen dat leidingleggers daar hun leiding willen leggen. Het kortste tracé tussen twee bedrijven kan een veel aantrekkelijker alternatief zijn. Indien toestemming wordt verkregen van de grondeigenaren is geen concessie of PWC-procedure nodig.

Het weren van leidingen is alleen mogelijk als in de voorschriften behorende bij het bestemmingsplan een algemeen verbodsbepaling is opgenomen dat luidt als volgt: "Het is verboden gronden en bouwwerken te gebruiken op een wijze of tot een doel strijdig met de aan de grond gegeven bestemming, de doeleindenomschrijving en de overige voorschriften".

Uit jurisprudentie blijkt dat hoofdtransportleidingen positief moeten worden bestemd dus is het aanleggen van een hoofd-

14 en geen buisleidingenzone

15 KB 14/11/1988. Bergambacht.

transportleiding (buiten de leidingenstroken) zonder hiervoor de bestemming te wijzigen, verboden.

Het is ook mogelijk een verbodsbepaling op te nemen gericht op hoofdtransportleidingen. Bijvoorbeeld: hoofdtransportleidingen anders dan in leidingenstroken wordt aangemerkt als strijdig gebruik van de gronden. B&W verlenen vrijstelling indien een strikte toepassing van het verbod leidt tot een beperking van het meest doelmatige gebruik die niet door dringende redenen wordt gerechtvaardigd.

Er is literatuur over het opnemen van leidingen in bestemmingsplannen^{16, 17}.

De navolgende aanbeveling dateert van 1974¹⁸: "Door middel van het opnemen in de bestemmingsplanvoorschriften van een absoluut verbod tot het aanleggen van buisleidingen, in nader aangegeven gebieden, die nu of in de toekomst benodigd (zullen) zijn voor woondoeleinden, industrie e.d. kan voorkomen worden, dat bestaande of toekomstige plannen door de aanleg van buisleidingen worden gefrustreerd".

4.6. De plankaart

De bestemmingen zoals die in de voorschriften zijn omschreven, worden op de plankaart weergegeven. De plankaart is in dit verband het document dat aangeeft waar welke bestemmingen zijn gesitueerd. Leidingenstroken hebben veelal een dubbelbestemming. Niet alleen de leidingenstrook zal bestemd moeten worden maar ook het toetsings- en veiligheidsgebied van de leidingenstrook of de exact berekende risicocontour van de solitair liggende leiding.

Zonering geeft een duidelijke signaal dat extra zorgvuldig gekeken moet worden of bepaalde activiteiten mogelijk zijn.

4.7. Een onderzoek naar de wijze waarop leidingenstroken in Zeeland opgenomen zijn in bestemmingsplannen

In de Tweede rapportage stuurgroep buisleidingen¹⁹, staat de aanbeveling om nader te bestuderen of en waar bestemmingsplannen geen rekening houden met buisleidingen overeenkomstig het SBUI. Een ander punt is of er in de toekomst behoefte is aan nieuwe, respectievelijk bredere buisleidingenstroken. De thans voorliggende provinciale nota geeft een invulling aan deze aanbeveling voor het Zeeuwse grondgebied.

Er heeft een inventarisatie plaatsgevonden: Leidingenstroken in bestemmingsplannen²⁰. De uitkomst van het onderzoek is als volgt:

1. Er zijn in Zeeland 8 gemeenten²¹ waar het hoofdtransportnet van het SBUI doorheen loopt. Nog steeds is dit hoofdtransportnet niet in alle bestemmingsplannen opgenomen²². Dit

komt doordat enkele bestemmingsplannen van vòòr het SBUI dateren of de leidingenstrook onlangs is gewijzigd.

2. Er is niet één bestemmingsplan gevonden waar het toetsings- en veiligheidsgebied is bestemd. In sommige bestemmingsplannen wordt het toetsings- en veiligheidsgebied van het SBUI/Streekplan aangehaald in de toelichting.
3. Er zijn wel plannen waar geen gevoelige functies/bebouwingen zijn toegestaan in de directe omgeving van buisleidingen.
4. Er is een scala van werkzaamheden in de leidingenstrook gebonden aan een aanlegvergunning. In elk bestemmingsplan staan andere werkzaamheden genoemd.
5. Veel werkzaamheden die schadelijk zijn voor leidingen mogen niet plaatsvinden in de leidingenstrook (zonder vergunning), maar wel net daarbuiten. Heien of diep wortelende beplanting aanbrengen net buiten de leidingenstrook is een voorbeeld waarbij leidingen alsnog beschadigd kunnen worden.
6. Er wordt zeer verschillend omgegaan met het aanleggen van leidingen in/door kleine natuurgebieden bijv. landschappelijk waardevolle dijken. Soms is hiervoor een verklaring van geen bezwaar nodig. Hierbij wordt er van uit gegaan dat een sleuf voor de leiding wordt gegraven, waardoor de natuur (tijdelijk) ernstig wordt verstoord. Leidingen kunnen ook worden geboord, dat is veel duurder maar brengt minder schade toe aan het gebied. Afhankelijk van het gebied kan hier in de voorschriften rekening mee worden gehouden.

4.8. Actiepunten

Voorgesteld wordt om de tekst van het Streekplan aan te passen als volgt:

Voor leidingenstroken dient een toetsings- en veiligheidsgebied **aan weerszijden** van de leidingenstrook in acht te worden genomen.

De Handleiding bestemmingsplannen buitengebied, zal worden aangepast met concretere voorbeelden voor het inpassen/weren van leidingen. Indien dat gewenst wordt door gemeenten of leidingleggers kan om enige uniformiteit te verkrijgen in de Handleiding een lijst opgenomen worden met werkzaamheden die in een leidingenstrook schade kunnen toebrengen aan leidingen.

Er zal nader onderzocht moeten worden welke afstand aangehouden moet worden tussen leidingenstroken en windmolens, hoogspanningleidingen en spoorlijnen.

De gemeenten waar de leidingenstroken nog niet (helemaal) in bestemmingsplannen zijn verwerkt (Sas van Gent, Axel en Terneuzen) zullen worden aangeschreven met het verzoek dit alsnog te doen.

Planologische conflictsituaties die in de loop der tijd zijn ontstaan zullen op rijksniveau aangekaart moeten worden.

16 Op dezelfde leest II. Standaardisering van bestemmingsplanvoorschriften. Samson H.D. Tjeenk Willink. Alphen aan den Rijn 1996. blz. 247 t/m 249.

17 Bestemmen met beleid. Min VROM. SDU 's Gravenhage 1989. Blz 61 t/m 64 (ten onrecht heeft dit boek het over leidingzones waar leidingenstroken worden bedoeld).

18 Buisleidingen. Enkele gemeentelijke problemen. Verenging van Nederlandse gemeenten. Groene reeks. 1974. Blz 25.

19 Tweede rapportage Stuurgroep Buisleidingen; aanzet tot een betere benutting van buisleidingen als vervoersmodaliteit. Minister van Verkeer en Waterstaat, directie Goederenvervoer, juni 1996.

20 Het onderzoek is uitgevoerd door een stagiaire, dec. 1998/febr. 1999.

21 De gemeenten zijn: Hulst, Hontenisse, Axel, Terneuzen, Sas van Gent, Borsele, Kapelle en Reimerswaal.

22 Dit is niet het geval bij de gemeente Axel, Sas van Gent en Terneuzen.

5. Direct en indirect ruimtebeslag van leidingen

5.1. Inleiding algemeen extern veiligheidsbeleid

Leidingenstroken voor hoofdtransportleidingen hebben meer ruimte nodig dan het direct ruimtebeslag dat - fysiek - ingenomen wordt door de leidingenstrook. Aan beide zijden van de leidingenstrook zal een strook grond moeten dienen als buffer bij calamiteiten.

Bij het extern veiligheidsbeleid worden de volgende normen gehanteerd:

- a. individueel risico;
- b. groepsrisico.

Het extern veiligheidsbeleid voor buisleidingen is versnipperd geregeld. Eén en ander wordt veroorzaakt door het voortschrijdend inzicht in de periode 1980-1999. De belangrijkste landelijke regelingen zijn:

- a. nota Risiconormering vervoer gevaarlijke stoffen²³;
- b. Handreiking externe veiligheid vervoer gevaarlijke stoffen²⁴;
- c. het SBUI;
- d. circulaire Zonering langs hogedruk aardgastransportleidingen²⁵;
- e. circulaire Bekendmaking van beleid ten behoeve van de zonering langs transportleidingen voor brandbare vloeistoffen van de K1, K2 en K3-categorie²⁶;
- f. NEN 3650²⁷;
- g. NTA 8000²⁸.

5.1.1. Het individueel risico (IR)²⁹

Het IR is de kans op een dodelijke situatie op een bepaalde plaats. Dichtbij de bron, in dit geval de buisleiding, is de kans het grootst dat een ongeval met gevaarlijke stoffen een dodelijke afloop heeft. Naarmate de afstand toeneemt, vermindert het IR. Beoogd wordt hiermee om een minimum afstand tussen de risico-opleverende activiteit en kwetsbare bestemmingen³⁰ te waarborgen.

IR geeft de afstand aan waarop een persoon nog kans heeft om te sterven na een ongeval met bijvoorbeeld een leiding. Met het IR kan worden bekeken of men zich op een relatief risicovolle locatie begeeft. Beperking van het IR garandeert het

individu dus een bepaalde mate van milieukwaliteit.

De milieunorm voor het Maximaal Toelaatbare Risico (MTR) is voor nieuwe situaties 10^{-6} per jaar³¹. Door dit maximum te stellen wil de overheid voorkomen dat risicovolle activiteiten plaatsvinden bij woonwijken en andere kwetsbare bestemmingen en andersom dat er te dicht bij risicovolle activiteiten, kwetsbare bestemmingen worden gepland.

De norm 10^{-6} per jaar wil zeggen dat een persoon buiten, zonder beschermende kleding op een bepaalde plaats geen grotere kans mag hebben om te overlijden ten gevolge van een ongeval dan 1 op 1.000.000. Deze norm geldt voor nieuwe situaties zoals een nieuwe buisleiding, een significante verandering van de productstroom of de realisatie van een nieuwe kwetsbare bestemming.

De norm wordt in het Zeeuws Milieubeleidsplan Kerend Tij onderschreven.

Het IR wordt weergegeven in isorisico-contouren op een kaart; deze verbinden de plaatsen waar de kans op overlijden hetzelfde is.

Het IR is met name geschikt als ruimtelijk ordeningsinstrument. Bij een norm van 10^{-5} per jaar (een kans om te overlijden van 1 op 100.000) is sanering vereist. Dat kan zowel sanering van de leiding als sanering van de bebouwing betekenen.

5.1.2. Het groepsrisico (GR)

Bij het GR wordt de kans op een ramp met meerdere doden uitgedrukt. De hoogte van het GR hangt af van het aantal personen dat zich in de buurt van de buisleiding met gevaarlijke stoffen bevindt. Beoogd wordt om het aantal slachtoffers in de omgeving van de risicovolle activiteit te beperken. De norm voor het groepsrisico geeft het aantal geaccepteerde slachtoffers gerelateerd aan de kans op een calamiteit van die omvang.

Door middel van het groepsrisico worden de onvolkomenheden van het individueel risico ondervangen.

Het groepsrisico is bepalend voor de vraag in hoeverre maatregelen nodig zijn om een mogelijke ramp te voorkomen. Het

23 Nota Risiconormering vervoer gevaarlijke stoffen. De afweging van vervoer, veiligheid en omgeving. februari 1996. Ministerie VROM en V&W.

24 Handreiking Externe veiligheid vervoer gevaarlijke stoffen. Ministerie van VROM en V&W, maart 1998.

25 Zonering langs hogedruk aardgastransportleidingen. Ministerie VROM. 's-Gravenhage, 26 november 1984.

26 Bekendmaking van beleid ten behoeve van de zonering langs transportleidingen voor brandbare vloeistoffen van de K1, K2 en K3-categorie, Ministerie VROM, 24 april 1991.

27 Nederlands Normalisatie Instituut, september 1992.

28 Nederlands Normalisatie Instituut, maart 2000.

29 De tekst van deze paragrafen over IR en GR is samengesteld met behulp van de brochure: "Externe veiligheid vervoer gevaarlijke stoffen". Ministerie van V&W. november 1997.

30 Kwetsbare bestemmingen zijn bijv.: woongebieden, winkelcentra, recreatieterreinen en kantoorgebouwen.

31 Voor bestaande situaties is de norm een factor 10 minder streng.

kan ook antwoord geven op de vraag welke bebouwingsdichtheid nabij (in dit geval) een buisleiding aanvaardbaar is.

Het groepsrisico wordt gepresenteerd in een grafiek met op de ene as het aantal doden en op de andere as de kans op een dergelijke gebeurtenis.

De norm wordt kwadratisch zwaarder. Bij een vertienvoudiging van het aantal slachtoffers moet de kans op een dergelijk ongeval honderd keer kleiner worden.

De oriënterende waarde voor het groepsrisico is per kilometer route of tracé bepaald op 10^{-4} per jaar voor 10 doden en 10^{-6} per jaar voor 100 of meer doden.

Een groepsrisico hoger dan deze waarde moet vermeden worden. De toepassing van de norm voor het groepsrisico is voor ruimtelijke ontwikkelingen beperkt tot een tot een afstand van 200 meter vanaf de leiding.

Bij het groepsrisico kan sprake zijn van een veiligheidsgebied waarin kwetsbare bestemmingen mogelijk zijn maar in het aangegeven gebied aan weerszijden van het tracé dient de aanwezigheidsdichtheid gelimiteerd te zijn.

Door het uitbrengen van de nota Risiconormering vervoer gevaarlijke stoffen, is het groepsrisico dat daarvoor alleen werd gebruikt bij stationaire installaties, verbreed naar het transport van gevaarlijke stoffen o.a. per buisleiding. In de nota is tevens de afspraak opgenomen dat in Nederland het MTR voor het individueel risico wordt vastgesteld op 10^{-6} per jaar aan de grens van kwetsbare bestemmingen in nieuwe situaties.

Bij de beoordeling van de oriënterende waarde voor het GR kan het bestuursorgaan afwijken van de norm maar het blijft verantwoordelijk in situaties waar een hoger risico wordt geaccepteerd. Hoe beter het overheidsorgaan de afwijking kan motiveren hoe sterker zij zal staan in een juridische procedure. Overigens betekenen het IR en het GR dat een zeker risico moet worden geaccepteerd.

De norm wordt in het Zeeuws Milieubeleidsplan Kerend Tij onderschreven.

5.2. Nota Risico-normering vervoer gevaarlijke stoffen

In deze nota van de ministeries VROM en V&W (1996) zijn de mogelijkheden voor meer objectieve criteria voor het toetsen van de veiligheid van het vervoer van gevaarlijke stoffen onderzocht. De nota heeft niet alleen betrekking op vervoer van gevaarlijke stoffen via buisleidingen maar ook op andere wijze.

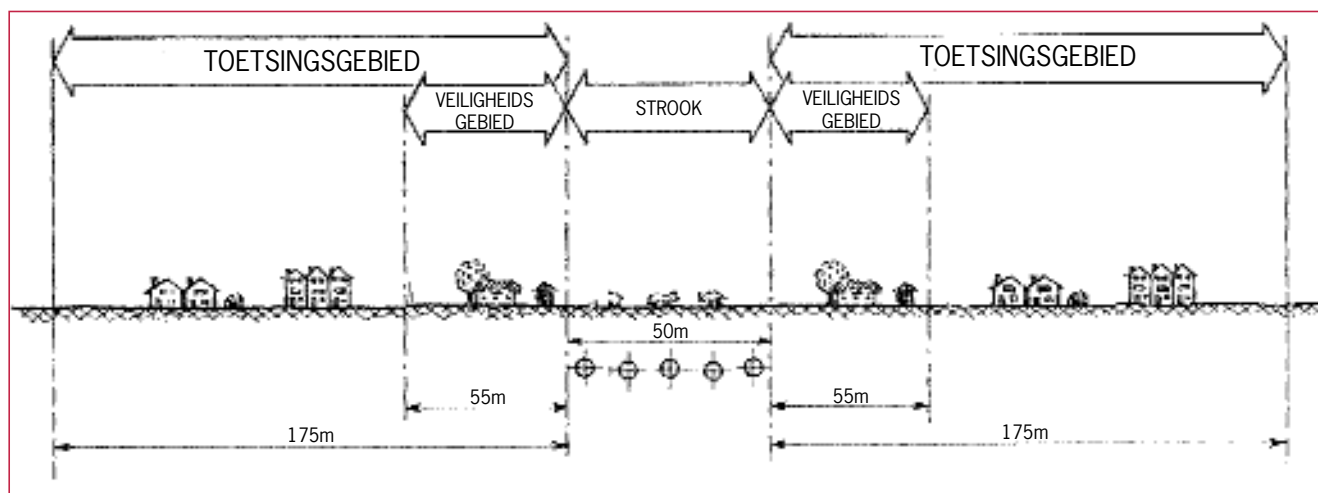
5.2.1. Handreiking Externe veiligheid vervoer gevaarlijke stoffen

Deze handreiking van het ministerie van VROM en V&W (1998) is een praktisch vervolg op de Nota Risiconormering vervoer gevaarlijke stoffen. In de handreiking is geen nieuw beleid geformuleerd maar gaat het om een vertaling van het beleid in de praktijk. De handreiking geeft antwoord op vragen hoe om te gaan met ruimtelijke ontwikkelingen in de omgeving van transport-routes en buisleidingen en hoe ingespeeld moet worden op bestaande en nieuwe vervoersstromen.

5.3. Het SBUI

Ten tijde van de vaststelling van het SBUI (1984) stond het externe veiligheidsbeleid nog in de kinderschoenen. Een afstandstabel met exacte risiconormen per gevaarlijke stof is in het SBUI niet te vinden. Het SBUI kent een algemeen toetsings- en veiligheidsgebied. In een tabel is aangegeven welke bebouwing mogelijk is in dat gebied³².

Om het gebied te bepalen waar zich bij calamiteiten problemen voor kunnen doen, is ten tijde van het opstellen van het SBUI als uitgangspunt genomen de grootste aardgasleiding in Nederland, zijnde 48 inch met een werkdruk van 80-110 bar.

5.3.1. Het toetsingsgebied

Het toetsingsgebied is 175 meter aan weerszijden van de leidingstrook.

Het streven is erop gericht het toetsingsgebied vrij te houden van woonbebouwing of bijzonder objecten. Afwegingen van planologische, technische en economische belangen kunnen ertoe leiden dat in dit gebied bebouwing kan worden gerealiseerd. In die gevallen moet minimaal het veiligheidsgebied in acht worden genomen. Bebouwing in het toetsingsgebied leidt evenwel tot zwaardere ontwerp-eisen aan de buisleidingen³³.

5.3.2. Het veiligheidsgebied

Het veiligheidsgebied is een gedeelte binnen het toetsingsgebied. Het veiligheidsgebied is 55 meter aan weerszijden van de strook. In dit gebied mogen geen woonwijken, flatgebouwen en bijzondere objecten categorie I voorkomen. Wel kunnen incidentele bebouwing, recreatieterrainen, industriegebieden en bijzondere objecten categorie II in dit gebied voorkomen³⁴.

Onder bijzondere objecten categorie I worden verstaan:

- bejaardentehuizen en verpleeginrichtingen, zoals ziekenhuizen en sanatoria;
- scholen en winkelcentra;
- hotels en kantoorgebouwen, bestemd voor meer dan 50 personen;
- objecten met een hoge infrastructurele waarde, zoals computer- en telefooncentrales, gebouwen met vluchtleidingsapparatuur;
- objecten die door secundaire effecten een verhoogd risico met zich meebrengen, zoals bovengrondse installaties en opslagtanks voor brandbare, explosieve en/of giftige stoffen.

Onder bijzondere objecten categorie II worden verstaan:

- sporthallen en zwembaden;
- weidewinkels³⁵;
- hotels en kantoorgebouwen, bestemd voor minder dan 50 personen;
- industriegebouwen, zoals productiehallen en werkplaatsen, voor zover zij niet onder categorie I vallen.

De tekst van het SBUI heeft als uitgangspunt te streven naar het vrij houden van het toetsingsgebied maar in ieder geval het veiligheidsgebied³⁶ van woonbebouwing. Uit tabel III van deel e van het SBUI blijkt dat er zoveel bouw mogelijkheden over zijn dat dit in strijd is met de tekst. Zie bijlage I voor de tabel uit het SBUI van de ruimtelijke consequenties van een leidingstrook. Bijlage II is een verklarende woordenlijst daarbij.

5.4. De circulaire Zonering langs hogedruk aardgastransportleidingen

De circulaire is in 1984 uitgebracht door het ministerie VROM en beschrijft op welke wijze een verantwoorde zonering toegepast kan worden langs nieuwe tracés van aardgastransportleidingen van 20 tot 110 bar en bij nieuwe ontwikkelingen in de omgeving van bestaande aardgastransportleidingen. Het streven dient erop gericht te zijn ten minste de toetsingsafstand aan te houden van de leiding tot woonbebouwing of een bijzonder object.

Planologische, technische en economische belangen kunnen tot een kleinere afstand dan de toetsingsafstand leiden. In die gevallen dient een minimale afstand te worden aangehouden zoals aangegeven in een tabel. De tabellen met de toetsingsafstand en de minimale afstanden zijn opgenomen als bijlage III. De veiligheidsafstand komt ongeveer overeen met de 10^{-6} isorisico-contour. De toetsingsafstand komt ongeveer overeen met de 10^{-8} isorisico-contour.

In zijn algemeenheid zijn in de veiligheids- en toetsingsafstanden indirect ook criteria voor het groepsrisico opgenomen, waardoor deze niet apart berekend worden en de veiligheids- c.q. toetsingsafstanden enigszins kunnen afwijken ten opzichte van de 10^{-6} resp. 10^{-8} individueel risico contouren.

Het kan voorkomen dat afhankelijk van de locatie en de specifieke situatie het wel noodzakelijk is om een aparte berekening voor het groepsrisico te maken conform de nota Risiconormering vervoer gevaarlijke stoffen.

De circulaire geeft duidelijk aan dat sprake is van normen waarop uitzonderingen mogelijk zijn, bijvoorbeeld door het stellen van aanvullende maatregelen zoals:

- de leiding dieper leggen;
- de leiding afdekken met betonplaten;
- een damwandconstructie aanbrengen naast de leiding;
- een hogere gespecificeerde minimumkerftaaiheid³⁷ toepassen.

5.5. De circulaire Bekendmaking van beleid ten behoeve van de zonering langs transportleidingen voor brandbare vloeistoffen van de K1, K2 en K3-categorie

De circulaire is in 1991 uitgebracht door het ministerie VROM. De (K) indeling heeft te maken met het vlampunt van het product. Bij K1 is het vlampunt lager dan 21 graden. Voorbeelden van dergelijke producten zijn benzine en nafta. Bij K2 is het vlampunt tussen 21 en 55 graden zoals kerosine. K3 is vloeistof met een vlampunt boven de 55 graden zoals zware stookolie.

Net als in de circulaire Zonering aardgastransportleidingen, is

33 SBUI deel d: blz. 49.

34 SBUI deel d: blz. 49.

35 Winkels in het buitengebied.

36 SBUI deel d: blz. 49.

37 De sterkte van het materiaal dat er voor zorgen moet dat de leiding niet snel kan worden beschadigd door externe invloeden.

in deze circulaire een tabel opgenomen met de toetsingsafstand in meters afhankelijk van de diameter van de leiding en de K-klasse van het product. Er wordt verzocht de toetsingsafstand vrij te houden van woonbebouwing, bijzondere objecten categorie I, recreatie- en industrieterreinen. Ook hier geldt dat planologische, technische of economische overwegingen aanleiding kunnen zijn een kleinere afstand dan de toetsingsafstand aan te houden. Deze minimale bebouwingsafstand is in een tabel weergegeven.

De tabellen zijn bijgevoegd, zie bijlage IV.

De veiligheidsafstand komt ongeveer overeen met de 10^{-6} isorisico-contour. De toetsingsafstand komt ongeveer overeen met de 10^{-8} isorisico-contour.

In de veiligheids- en toetsingsafstanden zijn indirect ook criteria voor het groepsrisico opgenomen, waardoor deze normaliter niet apart berekend wordt en de veiligheids- c.q. toetsingsafstanden enigszins kunnen afwijken ten opzichte van de 10^{-6} resp. 10^{-8} individueel risicocontouren.

Afhankelijk van de locatie en de specifieke situatie kan het toch noodzakelijk zijn om een aparte berekening voor het groepsrisico te maken conform de nota Risiconormering vervoer gevaarlijke stoffen.

5.6. De NEN 3650

Het hoofddoel van de NEN 3650 is het verkrijgen van een uniforme basis voor het ontwerp, de aanleg en de bedrijfsvoering van stalen transportleidingssystemen, welke veilig voor hun omgeving, het milieu en de gezondheid kunnen functioneren. Het is de technische norm voor transportleidingen voor alle gassen en vloeistoffen met een bedrijfsdruk hoger dan 10 BAR.

Aangegeven wordt welke risicobeperkende maatregelen genomen kunnen worden aan of rond de leiding om de faalkans te verminderen.

In de bijlage is de afstandstabel uit de circulaire voor aardgas integraal overgenomen. Er zijn zoneringscriteria opgenomen die alleen gelden voor leidingen die aan de NEN voldoen. Veel oudere leidingen voldoen hier niet aan en voor deze leidingen zal individueel een zonering moeten worden vastgesteld.

De omschrijving van bijzondere objecten uit de NEN zijn gelijk aan die uit de woordenlijst uit het SBUI. De NEN 3650 voegt nog objecten toe aan categorie II:

- ondergrondse opslagtanks;
- parken, bossen en golfterreinen waar kortstondig meerdere personen aanwezig kunnen zijn.

De NEN 3651 geeft aanvullende eisen voor stalen transportleidingen in belangrijke waterstaatswerken.

5.6.1. Diepteligging leidingen

De NEN 3650 besteedt aandacht aan de diepteligging van de leidingen. Deze norm gaat uit van een diepte van 80 cm. Minder mag indien de leiding ligt op niet openbaar terrein en uitwendige beschadiging niet waarschijnlijk is. Meer dan 80 cm moet bijvoorbeeld worden aangehouden indien het te verwachten is dat diepploegen, draineren of diep graven/afgraven zal plaatsvinden, of de leiding onder primaire en secundaire wegen ligt.

In het algemeen geldt dat hoe dieper de leiding ligt, hoe veiliger dat is en hoe duurder de aanleg wordt. De leidingen in de buisleidingenstraat worden op 1 meter diepte aangelegd omdat daar de kans op verstoring van bovenaf vrijwel nihil is. Bij leidingenstroken mag het agrarisch grondgebruik niet verstoord worden door leidingen. Diepploegen en draineren moeten kunnen zonder de leidingen te beschadigen. Een aanlegdiepte van 1.20 tot 1.50 meter is hiervoor noodzakelijk in buisleidingenstroken. Voor solitaire leidingen is een aanlegdiepte van 1.50 m gewenst.

5.6.2 NTA 8000

De Nederlandse Technische Afspraak beschrijft de manier waarop de bedrijfsvoering na bedrijfsbeëindiging van transportleidingen moet worden uitgevoerd vanuit het oogpunt van een veilig, efficiënt en effectief transportleidingensysteem. De NTA is van toepassing op transportsystemen voor giftige- en brandbare vloeistoffen en gassen. De inhoud van deze norm zal in de toekomstige herziening van de NEN 3650 worden opgenomen.

5.7. Het direct ruimtebeslag van leidingenstroken

Het direct ruimtebeslag van een leidingenstrook is gelijk aan de breedte van de strook. In het SBUI deel a³⁸ wordt als maat gehanteerd: een strook grond tussen de 50 en 200 meter. In het SBUI deel d³⁹ wordt de breedte van de strook gekoppeld aan de bodemgesteldheid. In zeer slappe grond (bijvoorbeeld veengronden) dient men aanmerkelijk grotere breedten aan te houden. In het SBUI deel e⁴⁰ is de afmeting teruggebracht tot 70 meter bij een redelijke grondslag en 45 meter bij een goede grondslag⁴¹.

Het SBUI vermeldt verder dat waar de ruimte beperkt is, over een korte lengte het tracé kan worden beperkt. Daarbij vermeldt het SBUI niet of bedoeld wordt: smaller dan 70 meter of nog smaller dan 45 meter.

Het theoretische uitgangspunt van het SBUI is dat in een leidingenstrook van 70 meter drie leidingen kunnen worden gelegd. Tussen de drie leidingen zijn werkstroken. In de praktijk kunnen

38 SBUI deel a: blz 75.

39 SBUI deel d: blz 46.

40 SBUI deel e: blz 8.

41 SBUI deel d: blz 45 met grondslag wordt bodemgesteldheid bedoeld.

er meer dan drie leidingen in een strook. In het Streekplan Zeeland staat: "Voor de Zeeuwse situatie wordt een breedte van 50 meter voldoende geacht". De provincies hebben nog steeds niet allemaal de leidingenstroken uit het SBUI overgenomen in hun Streekplannen. In het Streekplan Noord-Brabant⁴² staat geen leidingenstrook naar Midden-Zeeland op de kaart. De doorgaande route vanuit de havengebieden van Zeeland naar Rotterdam stopt planologisch in de Hogerwaardpolder.

5.8. Het indirect ruimtebeslag van leidingenstroken

Het **indirect ruimtebeslag** is het veiligheids- en toetsingsgebied aan weerszijden van de leidingenstrook. Het indirect ruimtebeslag heeft te maken met de regels die gesteld worden aan de externe veiligheid van het product dat door de leidingen wordt vervoerd.

5.9. Ruimtelijke consequenties van een buisleidingenstrook in Zeeland

Rijksbeleid

De ruimtelijke consequenties uit het SBUI zijn vertaald in een tabel die is opgenomen als bijlage I van deze nota. Deze tabel bevat veel te veel bouwmogelijkheden. Zelfs in de buisleidingenstrook is incidentele woonbebouwing of bijv. een weidewinkel niet uitgesloten. In het veiligheidsgebied is alleen de bouw van woonwijken, flatgebouwen en bijzondere objecten categorie I niet toegestaan. In het toetsingsgebied zijn woonwijken niet uitgesloten. Dat wil zeggen dat op 60 meter afstand van leidingen met gevaarlijke stoffen een woonwijk of flatgebouw niet uitgesloten is. Als deze bouwmogelijkheden worden benut is het vrijwel onmogelijk om nog een leiding voor het vervoer van gevaarlijke stoffen aan te leggen. Bij de aanleg van de leiding wordt immers rekening gehouden met de omgeving. Het gevolg is dat andere tracés worden gezocht, een omleiding rond de bebouwing nodig is of het product via de weg of het spoor vervoerd wordt.

Het belang van leidingenstroken ligt niet in de eenmalige reservering maar in het consequent vrijhouden van de leidingenstrook en de directe omgeving.

Het vigerende Zeeuwse beleid

Het Zeeuwse beleid dat vermeld is in het Streekplan Zeeland gaat uit van het vrij houden van de buisleidingenstrook van woonbebouwing en bebouwing anders dan voor de leidingen en de primaire bestemming. Voor het veiligheidsgebied geldt: geen woonwijken, flatgebouwen en andere bijzondere objecten. Dit beleid is iets te summier.

Het beoogde Zeeuwse beleid

Het beoogde beleid staat in de tabel. Het is strenger dan het rijksbeleid en uitgebreider dan het vigerende beleid. In de buisleidingenstrook mag niet worden gebouwd anders dan ten behoeve van leidingen en de primaire bestemming. Het veiligheidsgebied zal vrij gehouden worden van woonbebouwing en zoveel mogelijk van andere bebouwing. Voor het toetsingsgebied geldt dat ook woonwijken, flatgebouwen en bijzondere objecten categorie I niet zijn toegestaan. Voor andere vormen van ruimtelijke ontwikkelingen geldt dat dit is toegestaan danwel dat er een afweging moet plaatsvinden. Met 'afweging' wordt bedoeld een afweging op grond van het integraal veiligheidsbeleid dus zowel externe veiligheid als openbare veiligheid. Woonbebouwing op een inbreidingslocatie welke, conform de definitie in bijlage 1 van de streekplanuitwerking, als woonwijk kan worden aangemerkt en binnen de veiligheidszones of toetsingszones is geprojecteerd is niet toegestaan. In de navolgende tabel zijn de mogelijkheden opgenomen.

Tabel bij 5.9. Het beoogde beleid

De tabel is een schematisch en globaal overzicht. Er zal in bepaalde gevallen maatwerk nodig zijn, dit is zeker het geval bij grote infrastructurele werken. Bij het bundelen van deze werken met buisleidingenstroken is het niet in alle gevallen mogelijk om het gehele veiligheidsgebied vrij te houden. De provincie zal het initiatief nemen om de beheersvorm nader invulling te geven.

42 Streekplan Noord-Brabant, juli 1992.

	Buisleidingen-strook 50 meter	Veiligheidsgebied Breedte aan weerszijden van de buisleidingenstrook: 55 meter	Toetsingsgebied Breedte aan weerszijden van het veiligheidsgebied 120 meter
<u>Grote ruimtelijke ontwikkelingen:</u> Woonwijken, flatgebouw en bijzondere objecten categorie I	Niet toegestaan	Niet toegestaan	Niet toegestaan
Andere grote ruimtelijke ontwikkelingen (bijv. grote infrastructuurwerken)	Niet toegestaan	In het algemeen niet toegestaan	Afweging
<u>Ruimtelijke ontwikkelingen van bescheiden omvang:</u>			
Incidentele woonbebouwing	Niet toegestaan	Niet toegestaan	Afweging
Bijzondere objecten categorie II	Niet toegestaan	Niet toegestaan	Afweging
verblijfsrecreatierreinen	Niet toegestaan	Niet toegestaan	Afweging
dagrecreatierreinen	Niet toegestaan	Afweging	Toegestaan
industrie(terreinen)	Niet toegestaan	Afweging	Toegestaan
Andere ruimtelijke ontwikkelingen van bescheiden omvang (bijv. kleinere infrastructuurwerken)	Niet toegestaan	Afweging	Toegestaan

Enkele specifieke afstanden

Tussen leidingen en infrastructurele werken of bouwwerken moet afstand worden gehouden vanwege het feit dat door een spontane breuk in een vloeistofleiding, spoelgaten kunnen ontstaan die funderingen kunnen ondermijnen. Zo is het noodzakelijk een afstand aan te houden van 15 meter tot een 150 kV hoogspanningsmast, 25 meter tot een 380 kV hoogspanningsmast. Tot een windturbine dient een afstand van 35 meter te worden aangehouden vanwege het feit dat als de wieken afbreken deze diep in de grond kunnen boren. Tussen langsledingen en een spoorlijn moet minimaal 8 meter afstand worden gehouden.

Het kruisen van de leidingenstrook met andere vormen van infrastructuur is in veel gevallen mogelijk met een vergunning/ontheffing van de beheerder van die infrastructuur.

5.10. De diverse regelingen in de praktijk samengebracht

De Nota Risiconormering Vervoer Gevaarlijke Stoffen is van toepassing op alle buisleidingen, die gevaarlijke stoffen trans-

porteren. Het is staand overheidsbeleid bij nieuwe ontwikkelingen aanvullend te (laten) toetsen aan de norm voor het groepsrisico uit deze nota.

Voor bepaalde leidingen zijn er aparte circulaires: Zonering langs hogedruk aardgastransportleidingen. Voor transportleidingen met brandbare vloeistoffen geldt de circulaire Bekendmaking van beleid ten behoeve van de zonering langs transportleidingen voor brandbare vloeistoffen van de K1-, K2- en K3-categorie.

De veiligheidsafstanden uit deze circulaires komen ongeveer overeen met de 10^{-6} isorisico-contour uit de nota Risiconormering. De toetsingsafstand komt ongeveer overeen met de 10^{-8} isorisico-contour.

Hierdoor is het voor deze leidingen normaliter niet noodzakelijk isorisico-contouren te berekenen. In specifieke situaties kan het echter wel nodig zijn.

Bij buisleidingenstroken en –straten is in feite door de veiligheids- en toetsingsafstanden sprake van een ruimtelijke zonering. In principe zullen alle leidingen in de strook/straat zodanig moeten worden aangelegd dat de 10^{-6} isorisico-contour van de individuele leiding de veiligheidsafstand van de

strook/straat niet overstijgt. Dit kan gebeuren door het treffen van aanvullende maatregelen zoals omschreven in de circulaires en NEN 3650.

5.11. Samenvatting

Het SBUI gaat uit van een vaste afstand voor het toetsings- (175 m.) en veiligheidsgebied (55 m) aan weerszijden van een leidingenstrook. Deze gebieden zijn een richting gevende norm voor de overheid. Een dergelijke gebied was gebaseerd op een (grote) aardgasleiding maar geldt nu voor leidingenstroken voor hoofdtransportleidingen.

Het Streekplan gaat uit van een toetsingsgebied van 180 m en

een veiligheidsgebied van 60 m. Het verschil ten opzichte van het SBUI is te verwaarlozen maar vanwege de eenduidigheid is het beter de afstanden aan te houden van het landelijk beleid: 175 en 55 meter.

Om een risicocontour exact te berekenen dient een risicoanalyse gemaakt te worden⁴³.

De minimale diepteligging voor nieuw aan te leggen leidingen in leidingenstroken in agrarisch grondgebied is 1.20 tot 1.50 meter en voor solitaire leidingen 1.50 meter.

Het Rijksbeleid laat te veel bouw mogelijkheden toe in de directe omgeving van de leidingenstrook. Hierdoor wordt de mogelijkheid om gevaarlijke stoffen via buisleidingen te vervoeren op termijn steeds minder.

43 Een analyse wordt gemaakt in drie stappen:

- 1) Het in beeld brengen van alle mogelijke ongevalsituaties.
- 2) Vervolgens wordt de kans ingeschat op dergelijke ongevallen, dat gebeurt op basis van ongevalsstatistieken.
- 3) Het schadelijke effect van mogelijke ongevallen wordt berekend met modellen, gestandaardiseerde computerprogramma's (uit de Brochure: externe veiligheid vervoer gevaarlijke stoffen).

6. Veiligheid Effect Rapportage

6.1. Inleiding

Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft een rapport uitgebracht over Veiligheid Effect Rapportage (VER)⁴⁴.

VER is een instrumentarium dat nog in ontwikkeling is en moet gezien worden als een gebruiksaanwijzing voor de besluitvorming bij ruimtelijke ordening en infrastructuur. De VER zal, zoals dit thans het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties voor ogen staat, een aantal instrumenten bieden waarmee gestructureerd en vroegtijdig aandacht gegeven kan worden aan de veiligheid van projecten. Met veiligheid wordt hier bedoeld de openbare veiligheid, de risico's van: natuurgeweld, ongevallen, brand, criminaliteit, hinder, sociale onveiligheid, overlast en maatschappelijke en bestuurlijke ontregelingen zoals rellen en gijzelingen.

De VER is ontwikkeld voor toepassing in lokale, regionale en regio-overstijgende projecten op het terrein van de ruimtelijke ordening. Het doel van de VER is de besluitvorming rond ruimtelijke en infrastructurele projecten zo te organiseren dat op de juiste momenten in het proces de juiste veiligheidsvragen aan bod komen. Zo wordt bevorderd dat tijdig de nodige veiligheidsacties worden ondernomen. Toepassing van de VER heeft twee effecten:

1. Veiligheidsrisico's worden vroegtijdig onderkend;
2. Aandacht voor risico's wordt vastgehouden gedurende het ontwerpproces.

Uitgangspunt bij toepassing van de VER is dat zoveel mogelijk wordt aangesloten bij bestaande procedures en werkwijzen. Dit beperkt de bestuurskosten, maar belangrijker is dat dan het resultaat beter wordt. Wordt met de VER aangesloten bij bestaande procedures en werkwijzen dan kan de veiligheidsdeskundigheid breder en op verschillende momenten ingebracht worden. Bovendien kunnen ontwerpers en veiligheidsdeskundigen dan directer communiceren. De inbreng van deskundigheid gebeurt bij voorkeur op informele wijze, maar zonder dat afspraken vrijblijvend worden. Het vastleggen en toetsen van afspraken vormen juist belangrijke activiteiten van de VER. De VER is, in tegenstelling tot de Milieu Effect Rapportage (MER), niet wettelijk verplicht. Betrokken partijen moeten de VER toepassen omdat zij het belang ervan inzien of omdat het bevoegd gezag erop aandringt.

Er moet ook niet net als bij de MER gedacht worden aan een dik (en duur) rapport maar aan een praktische werkwijze. De hoofdzaak is dat in een zo vroeg mogelijk stadium veiligheidsdeskundigen worden uitgenodigd bij het overleg en dat zij betrokken worden bij de plannen.

6.2. Toepassing VER

Bij het plannen van nieuwe buisleidingenstroken kan de VER een uitstekend middel zijn. Niet alleen zal gekeken moeten worden of de plaats geschikt is, maar ook of deze te bereiken is bij calamiteiten door politie, brandweer en GGD.

⁴⁴ Veiligheid Effect Rapportage. Een gebruiksaanwijzing voor de besluitvorming bij ruimtelijke ordening en infrastructuur, ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 28 februari 1999.

7. Natuur en landschap

7.1. Inleiding

Zonder concreet in te gaan op de verschillende actuele en potentiële natuurgebieden die Zeeland rijk is, is het van belang aan te geven waar bij het bepalen van tracés en het aanleggen van leidingenstroken rekening mee gehouden dient te worden. Hierbij kunnen genoemd worden de betreffende waarden die in het geding zijn, noodzakelijke studies of onderzoeken, de toe te passen technieken om leidingen te leggen en het compensatiebeginsel.

7.2. Waarden

In het algemeen dient alvorens leidingen gelegd worden, onderzocht te worden of er natuur- en landschapswaarden, cultuurhistorische waarden, archeologische waarden of aardkundige waarden worden geschaad.

Voor een globale toetsing zijn reeds verschillende kaartlagen in het Geografisch Informatiesysteem (GIS) opgenomen. Het betreft: kaartlaag natuurgebieden, archeologische monumentenkaartlaag en signaleringskaart. Aan de cultuurhistorische hoofdstructuur van Zeeland wordt nog gewerkt maar zal ook in het GIS verschijnen. De aardkundige waarden worden verwerkt in een aardkundig informatiesysteem.

7.3. Onderzoek

Indien uit bovengenoemde globale toetsing blijkt dat er inderdaad waarden in het geding kunnen zijn, kan aanvullend onderzoek noodzakelijk zijn. Dit hoeft niet alleen te blijken uit het feit dat een buisleiding door een bestaand, danwel potentieel natuurgebied gepland is, maar kan ook noodzakelijk zijn indien dit in de directe nabijheid van een dergelijk gebied is (externe werking). Gedacht kan hierbij worden aan een milieu-effectrapportage of indien dit niet verplicht is een milieueffectstudie. Uitgangspunt bij onderzoek is dat de initiatiefnemer de onderzoekskosten betaalt.

7.4. Besluit milieu-effectrapportage

Volgens het Besluit m.e.r. zijn de gevallen waarin de activiteit betrekking heeft op een buisleiding met een diameter van meer dan 800 millimeter en een lengte van meer dan 40 kilometer m.e.r.-plichtig. Deze situatie zal niet vaak voorkomen.

In onderdeel D van het besluit staan nog drie m.e.r.-beoordelingsplichtige activiteiten. Het betreft leidingen die geprojecteerd zijn in gevoelige gebieden. Bij beoordelingsplichtige activiteiten zal van geval tot geval bezien moeten worden of een MER nodig is.

7.5. Technieken

Door nieuwe technieken (onder andere computergestuurde boringen) is het thans mogelijk om op grote diepte leidingen te leggen, zonder dat de bovenlaag verstoord wordt. Dit neemt niet weg dat de aardkundige waarden en archeologische waarden met dergelijke boringen wel verstoord kunnen worden. De risico's van dergelijke boringen lijken op voorhand onvoldoende duidelijk. Derhalve kan niet op voorhand ingestemd worden om op grote diepte onder terreinen met waarden door te boren. Het is bijvoorbeeld niet duidelijk wat de consequenties zijn van een leiding onder een natuurgebied die op grote diepte defect raakt.

Als na afweging besloten is dat er een leiding door een waardevol gebied kan worden aangelegd, zal voor dat gebied de meest gunstige techniek om de leiding te leggen, gebruikt moeten worden.

7.6. Compensatie

Compensatie is geboden bij ingrepen die schade veroorzaken in gebieden, waarbinnen planologisch erkende natuurwaarden voorkomen. Soms zal er sprake zijn van ingrepen in de nabijheid van die gebieden die leiden tot aantasting van de natuur. Volgens het Streekplan is dan het compensatiebeginsel van toepassing⁴⁵.

7.7. Rood voor Groen

Met het rood voor groen principe wordt aangegeven dat, daar waar 'rode' ontwikkelingen optreden, zoals de aanleg van een woonwijk, industriegebied, recreatiegebieden of infrastructuur het gewenst is dat er tegelijkertijd wordt geïnvesteerd in natuur en landschap (groen). Dit geldt ook als er geen bestaande natuurwaarden worden aangetast, dan geldt immers het compensatiebeginsel. Het is denkbaar dat dit principe ook voor het aanleggen van buisleidingen kan gelden. Rood voor groen heeft nog geen formele status.

45 Het compensatiebeginsel heeft een formele status gekregen in bijlage II Streekplan Zeeland blz. 109.

8. Leidingentracés onder de loep genomen

8.1. Inleiding

Voor dit hoofdstuk zijn de buisleidingenstroken 'geknipt' in tracés. Voor elk tracé is de stand van zaken nagegaan van de buisleidingenstrook. De knelpunten en bijzonderheden komen per onderdeel aan bod. Het tracé door Zuid-Beveland is niet opgenomen omdat daar geen problemen of wijzigingen te melden zijn. De leidingenstroken verbinden haven- en industriegebieden (zowel binnen- als buiten de provinciegrens) met elkaar.

Buitenom deze gebieden zal ook wel eens een hoofdtransportleiding moeten worden aangelegd maar daarvoor zijn geen leidingenstroken aangegeven in het Streekplan. Uiteraard is het wel mogelijk dat gemeenten hiervoor stroken reserveren op bestemmingsplanniveau.

De uitwerking van de buisleidingenstrook uit het SBUI is voor Zeeland opgenomen op kaart 5.1 behorende bij het Streekplan⁴⁶. Op kaart 1 is deze leidingenstrook weergegeven.

Kaart 1: Buisleidingenstrook streekplan

46 Ook in het vorige Streekplan van 1988 stonden deze leidingenstroken op een kaart aangegeven.

8.2. Tracé Sas van Gent/Koegorspolder/ Dow Terneuzen

Voor dit gedeelte van het leidingstracé staat in het Streekplan het volgende:

“In verband met de ontwikkeling van de Axelse Vlakte en de Autrichepolder en de verwachte locatie van de vraag naar transport via buisleidingen is het eerder vastgestelde tracé aldaar gewijzigd. De leidingenstrook in de Kanaalzone loopt nu door de Koegorspolder met een kanaalkruising ten noorden van de brug. De gemeente Terneuzen wordt gevraagd het exacte tracé bestemmingsplanmatig vast te leggen”.

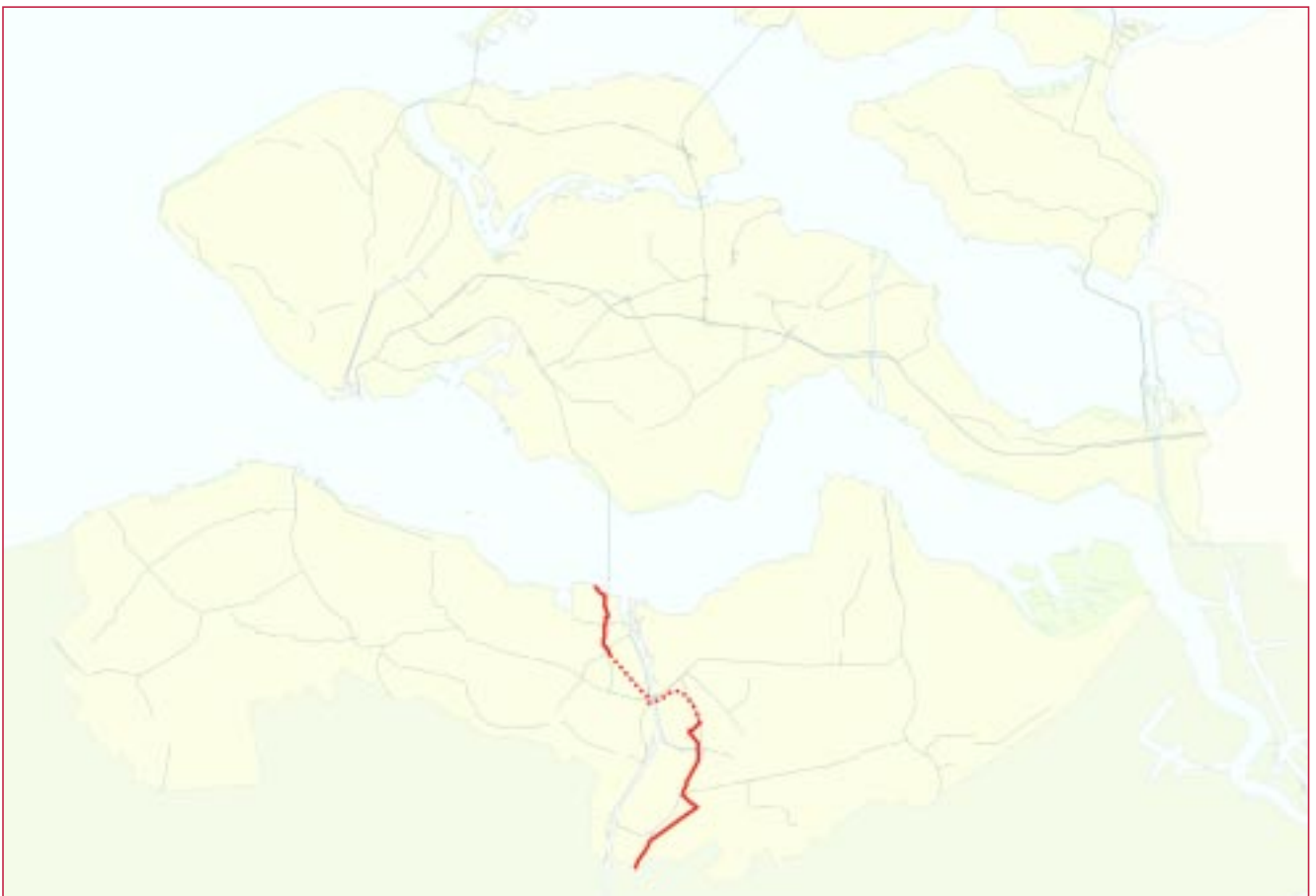
Het bovenstaande is opgenomen naar aanleiding van het vorige Streekplan van 1988 waar de leidingenstrook door de Autrichepolder was gesitueerd en daar het kanaal kruiste. In deze strook - die nooit is vastgelegd in een bestemmingsplan - ligt één leiding. De leidingenstrook werd kort nadat deze opgenomen was in

het Streekplan al niet ideaal gevonden. Voor Dow Benelux is dit tracé voor een oost-west route een enorme omweg en voor de ontwikkeling van de Autrichepolder ligt de leidingenstrook in de weg. Twee gasleidingen, Gasunie en Zebra⁴⁷, kregen een tracé aangewezen langs de Tractaatweg en de Koegorsstraat en kruisen het kanaal aan de noordkant van de brug bij Terneuzen. Hiermee is de ruimte om het kanaal te kruisen aan de noordkant van de brug (waar al veel leidingen en kabels liggen) ver opgebruikt.

Onder voorzitterschap van Zeeland Seaports en met behulp van een ingenieursbureau is in 1998⁴⁸ naar een oplossing gezocht.

In dit gebied spelen de navolgende toekomstige ontwikkelingen een rol:

- de aanleg van een baggerspeciedepot;
- een tunnel onder het kanaal met toe- en afvoerwegen;
- de ontwikkeling van een kernrandzone ten zuiden van de stad Terneuzen;
- de verdieping van het kanaal;
- de aanleg van de Westerscheldetunnel met toe- en afvoerwegen.

Kaart 2: Tracé Kanaalzone/DOW

47 Zebra is een samenwerkingsproject van Delta Nutsbedrijven en de PNEM.

48 Onderzoek leidingenstroken Zeeuwsch-Vlaanderen. Raagevend ingenieursbureau Lieveense B.V. Breda. 1998.

Het is vrijwel onmogelijk om een tracé te vinden dat in de toekomst niet in de weg ligt van één van de genoemde ontwikkelingen.

Uitkomst van het onderzoek is dat de beste optie voor een leidingentracé is: het volgen van de Tractaatweg aan de westkant, het volgen aan de zuidzijde van de boogstraal van de toekomstige weg naar de toekomstige kanaaltunnel en naar Dow Benelux via de goederenspoorlijn (zie kaart 2A). Bij Hoek gaat de leidingenstrook naar het westen verder via de Langeweg. De leidingenstrook is daar opgenomen in het bestemmingsplan maar in de praktijk blijkt dat er geen ruimte aanwezig is om leidingen te leggen. Dit gedeelte is een regionaal buisleidingenstrook.

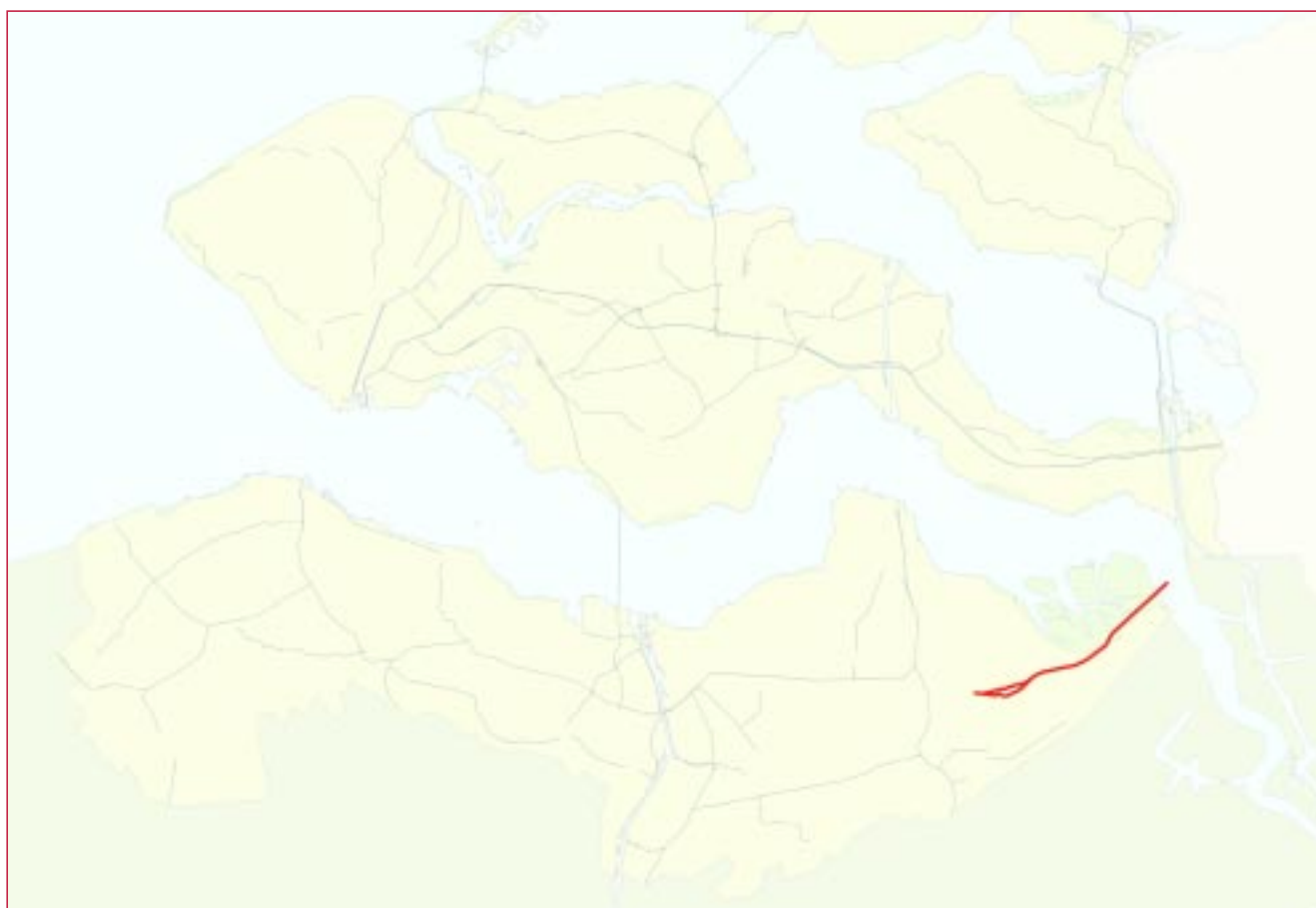
Actie:

1. De provincie zal de streekplankaart aanpassen.
2. De gemeente Terneuzen zal de leidingenstrook moeten opnemen in een bestemmingsplan.
3. Voor de regionale leidingenstrook ten westen van Hoek zal de gemeente een ander tracé moeten zoeken en opnemen in een bestemmingsplan.

8.3. Leidingendam door het Verdonken land van Saeftinge

Door het Verdonken land van Saeftinge loopt de gasdam. Een strook van 60 meter die uitgezonderd is van het Staatsnatuurmonument en waarin inmiddels diverse leidingen (en kabels) liggen. Bij het opstellen van het SBUI is de vraag aan de orde geweest of dit tracé op de kaart moest worden gezet als hoofdverbinding. Toen werd aangenomen dat de toekomstverwachtingen voor leidingen vanaf Terneuzen naar Noord-Brabant gering zou zijn. Een leidingentunnel onder de Schelde en het Schelde-Rijn kanaal zou een te grote investering vragen die in geen verhouding zou staan tot het verwachte aantal hoofdtransportleidingen. De leidingenstrook uit het SBUI buigt af ten noordoosten van Hulst en gaat tussen Clinge en Nieuw-Namen de grens over. De gasdam is dus geen officiële leidingenstrook. Hieruit blijkt hoe onvoorspelbaar de toekomst is. Achteraf gezien is dit officieel niet bestaande tracé, een veelvuldig gebruikt tracé.

De gasdam is nog niet vol maar de ruimte is beperkt. Het is niet eenvoudig in te schatten wanneer de gasdam echt vol is

Kaart 3: Tracé Hulst/Saeftinge

omdat niet bekend is hoeveel leidingen aangelegd zullen worden de komende jaren. Het is de verwachting dat in de toekomst (na 2010) zal moeten worden omgezien naar een nieuwe leidingenstrook ten zuiden van de gasdam (buiten het natuurgebied) en aansluitend op een leidingentunnel onder de Schelde.

Er liggen hier kansen voor een grensoverschrijdende samenwerking met België omdat de polder grenst aan een toekomstig grootschalig industriegebied op de linker Schelde-oever.

Actie:

1. Het leidingentracé gasdam (vanaf Hulst) op de streekplankaart opnemen.
2. De gemeente Hulst zal de leidingenstrook moeten opnemen in een bestemmingsplan.
3. Mogelijkheden bezien om gezamenlijk met Vlaanderen te zoeken naar een alternatieve locatie voor een leidingenstrook van Zeeuwsch-Vlaanderen/-linker Schelde-oever naar de Buisleidingenstraat. Trekker van het project kan zowel de provincie zijn als de Stichting Buisleidingenstraat, Zeeland Seaports of anderen.

8.4. Westerscheldekruising ten noorden van Dow Benelux

Door de aanleg van de Westerscheldetunnel is de ruimte voor het aanlanden van leidingen tussen Dow en het kanaal van Gent naar Terneuzen minimaal geworden. Aangezien de ruimte via de gasdam ook beperkt is, kan er in de toekomst een knelpunt ontstaan voor leidingen op het traject Kanaalzone - Zuid-Beveland of Kanaalzone - Rotterdam. De Deltan had in 1998 het plan opgevat om een utiliteitstunnel aan te leggen tussen Terneuzen en Ellewoutsdijk. In een mantelbuis met een diameter van 3 meter zouden verschillende leidingen en kabels een plaats kunnen vinden. Dit uitstekend initiatief had het ruimtegebrek voor jaren op kunnen lossen. Vanwege de hoge kosten en de lange voorbereidingstijd om de benodigde vergunningen te verkrijgen is het project niet doorgegaan. In de toekomst zal toch weer gedacht moeten worden aan een soortgelijke manier van leidingen bundelen.

Actie: Er zal een alternatief tracé worden gezocht voor het geval dat het niet meer mogelijk is om (bepaalde) leidingen via het huidige tracé te leggen.

Kaart 4: Tracé Westerschelde

8.5. Ontbrekend gedeelte tussen de Buisleidingenstraat en de Schelde

Stichting Buisleidingenstraat Zuidwest Nederland beheert de buisleidingenstraat Pernis-Belgische grens. Deze Stichting is opgericht bij wet. De buisleidingenstraat stopt vrij abrupt in de Anna-Mariapolder te Reimerswaal. Leidingen met een vervolg via de gasdam waaiëren op dit punt uit. Het resultaat is dat in de Anna Mariapolder verspreid over enige honderden meters leidingen liggen met een bestemming gasdam. De Stichting Buisleidingenstraat heeft de provincie verzocht om het ontbrekende stukje op de Streekplankaart te zetten. Omdat in de Anna Mariapolder ook andere ontwikkelingen gaande zijn zoals de bouw van een windmolenpark en het zoeken naar een tracé voor de spoorlijn Antwerpen-Bergen op Zoom, is het zeker raadzaam om de leidingenstraat aan te vullen met een stukje leidingenstrook tot aan de Schelde. De gewenste leidingenstrook loop uit van 50 meter bij het eindpunt van de buisleidingenstraat tot 350 m bij het kanaal in verband met de ruimte die benodigd is om leidingen te boren onder het kanaal en de Schelde. Tevens worden dan zoveel mogelijk bestaande leidingen “gevangen” in de leidingenstrook.

Actie:

1. Het ontbrekende stukje zal als leidingenstrook op de Streekplankaart worden opgenomen.
2. De gemeente Reimerswaal zal de leidingenstrook moeten opnemen in een bestemmingsplan.

8.6. Markiezaatskade

Langs de Markiezaatskade is een smalle leidingenstrook aangewezen waarin een koolmonoxide- en een waterstof leiding van Air Liquide liggen. Deze leidingen gaan van Antwerpen naar Bergen op Zoom (General Electric) via de Markiezaatskade.

De leidingenstrook is ter plaatse van de Markiezaatskade 7 meter breed. Toekomstige leidingen zullen hier dicht naast elkaar moeten worden aangelegd. Dat kan omdat leidingeigenaren geen recht van opstal kunnen afsluiten maar een vergunning nodig hebben van de grondeigenaren (Rijkswaterstaat en Hoogheemraadschap). In de vergunning kan opgenomen worden waar precies de leiding mag worden gelegd zodat de strook optimaal kan worden benut. Vanwege de ligging van de leidingenstrook, direct grenzend aan de op grond van de

Kaart 5: Tracé Schelde

Kaart 6: Tracé Markiezaatskade

Kaart 7: Tracé Hogerwaardpolder

Natuurbeschermingswet aangewezen Staatsnatuurmonument Markiezaatsmeer-zuid is de aanleg van leidingen uitsluitend toegestaan na verlening van een vergunning op grond van art. 12 van de Natuurbeschermingswet.

Actie:

1. De provincie zal de leidingenstrook op de Streekplankaart zetten.
2. De bestemmingsplannen van Tholen en Reimerswaal zijn al aangepast.

8.7. Hogerwaardpolder

In de Hogerwaardpolder ligt een buisleidingenstrook langs de Hogerwaardweg, waarin momenteel vier leidingen liggen. De gronden in de polder zijn gedeeltelijk van de Domeinen en verpacht aan agrariërs. Zowel Stichting Brabants Landschap als de Stichting Buisleidingenstraat hebben een overeenkomst met de Domeinen dat als er gronden vrij komen van pacht

deze kunnen worden aangekocht. De gronden van de buisleidingenstrook worden aangekocht door Stichting Buisleidingenstraat en de overige gronden door Stichting Brabants Landschap. Als alle gronden van de leidingenstrook in eigendom van de Stichting Buisleidingenstraat zijn, kan de leidingenstraat van Pernis naar de Belgische grens worden uitgebreid met een aftakking naar Zeeland via de Hogerwaardpolder tot aan de leidingentunnel onder het Schelde-Rijnkanaal. Deze tunnel is al in eigendom van de Stichting Buisleidingenstraat.

Actie:

Geen. De leidingenstrook is al opgenomen op de streekplankaart.

8.8. Het totaalbeeld

Alle hiervoren genoemde wijzigingen zijn op kaart 8 weergegeven.

Kaart 8: Totaal overzicht tracés

9. Het toekomstperspectief

9.1. Landelijk

Het aantal buisleidingen zal de komende jaren sneller groeien. Ten eerste door de liberalisering van de aardgasmarkt waardoor een vrije toegang ontstaat voor afnemers tot het aardgasnet. Hoewel de Derde Energienota uitgaat van een non-discriminatoire toegang tot het net, zullen er altijd redenen zijn voor een gaslevenancier om zelf een leiding aan te leggen. Deltan en Gasunie hebben beiden een gasleiding aangelegd vanaf de Nederlandse grens bij Sas van Gent naar Noord-Brabant om Engels gas via Zeebrugge naar Nederland te vervoeren. Het is niet uit te sluiten dat dit in de toekomst vaker zal gebeuren.

Ten tweede door de groei van de economie, de toenemende mate van hinder van files, de kosten voor het wegvervoer gecombineerd met het feit dat buisleidingen een betrekkelijk veilige vorm van transport is.

Ten derde door een verbeterde aanlegtechniek. Waar jaren geleden leidingen nog moesten worden gegraven of afgezonden, kan nu over een vrij grote afstand worden geboord. Er zijn meer mogelijkheden gekomen om op moeilijke plaatsen een leiding te leggen.

Vanuit drie betrokken departementen van het rijk is het IPOT⁴⁹ momenteel aan het bezien op welke wijze buisleidingen een volwaardiger plaats kunnen krijgen in de samenleving. De voorzitter van het IPOT heeft medegedeeld dat de drie betrokken departementen stellen dat wetgeving voor buisleidingen met hoge voorrang en hoge prioriteit binnen 3 jaar in het Staatsblad verschijnt. Het is echter nog niet duidelijk welk gedeelte van het gehele proces in een wettelijke regelgeving wordt verankerd. Het is mogelijk dat dit alleen het gedeelte is dat nu in de Zeeuwse pmv staat. Het beleid van het rijk lijkt te sporen met het beleid dat Zeeland inzet met de pmv. Daar Zeeland de enige provincie is waar een buisleidingenparagraaf aan de pmv is toegevoegd ziet het er naar uit dat voor onze provincie een prominente rol is weggelegd.

In het (concept) NVVP is het SBUI opgenomen. Dit gebeurt om:

- een integrale benadering van de verschillende transportmodaliteiten te stimuleren;
- duurzame ruimtebeslag van nieuwe ontwikkelingen in de discussie te betrekken;
- ruimte voor innovatie te bieden.

De algehele coördinatie van buisleidingen zal overgaan van het

ministerie EZ naar het ministerie V&W.

Het NVVP zal de PKB-procedure moeten doorlopen en dat zal tot 2002 duren. Tot zo lang zal het SBUI (na verlenging) nog gelden.

9.2. Zeeland

Hoewel Zeeland nog veel ruimte te bieden heeft, blijkt dat de ruimte voor buisleidingen veel beperkter is dan men in eerste instantie zou vermoeden. Er zijn gebieden aan te wijzen waar veel activiteiten en infrastructurele werken in een betrekkelijk klein gebied gebundeld zijn. Een dergelijk gebied is de Kanaalzone in Zeeuwsch-Vlaanderen en gedeelten van het grondgebied van de gemeente Reimerswaal.

In de Kanaalzone is gezocht naar een tracé voor een nieuwe leidingenstrook en dan blijkt hoe bijzonder moeilijk het is om een vervangende leidingenstrook te vinden. Dit komt doordat risico-contouren toekomstige plannen kunnen frustreren. Ook bij het verzoek om de leidingenstrook uit de Hogerwaardpolder te verplaatsen naar het gebied ten zuiden van de rijksweg 58 bleek al snel dat dit een onbegonnen zaak was.

Het is dus van groot belang om de leidingenstroken die nu aangewezen zijn te behouden.

De aangewezen leidingenstroken en de directe omgeving moeten gevrijwaard blijven van bebouwing die het leggen van leidingen beperkt. De leidingenstroken moeten zo optimaal mogelijk worden benut.

9.3. De voor- en nadelen van leidingenstroken

Een strakke bundeling van leidingen in leidingenstroken schept duidelijkheid voor gemeenten, grondeigenaren en leidingleggers en voorkomt dat leidingen uitwaaieren en daarmee in een veel groter gebied ontwikkelingen frustreren.

Het is van groot belang dat (grote) industrieterreinen en de havens bereikbaar blijven per leiding. Een goede aansluiting op een leidingenstrook kan een vestigingsvoorwaarde voor bedrijven zijn.

Verder is het leggen van leidingen in leidingenstroken vaak voordeliger dan het leggen in leidingenstraten (indien niet te veel voorzieningen moeten worden getroffen voor het kruisen van water, wegen etc.).

49 Interdepartementale projectgroep ondergronds transport.

Er zijn ook nadelen verbonden aan leidingenstroken. De stroken raken snel vol doordat een recht van opstal wordt afgesloten voor 10 meter. Hoewel dit een algemeen, landelijk gebruik is kan men stellen dat er geen optimale benutting van leidingenstroken kan plaatsvinden indien een leidinglegger 10 meter ruimte claimt in een strook van 50 meter.

Een leidinglegger heeft in principe toestemming nodig van alle grondeigenaren om een leiding te kunnen aanleggen. Dit geldt ook voor leidingen in een positief bestemde leidingenstrook. Dit is een zeer tijdrovende aangelegenheid, zeker voor lange trajecten. Daarnaast zijn er nog tientallen vergunningen of ontheffingen benodigd van overheidsinstellingen. Niet alleen op ruimtelijk orderingsgebied maar ook vergunningen voor het kruisen van wegen en kanalen, sloten en het gebruik van bermen e.d.

Er moet heel veel (administratief) werk verzet worden voordat duidelijk is of een leiding kan worden aangelegd.

Voor de grondeigenaar zijn er ook bezwaren aan een leidingenstrook: indien hij niet meewerkt aan een minnelijke schikking kan de leidinglegger een gedoogplicht vragen op grond van de Bepalingenwet Privaatrecht. Een besluit op een gedoogverzoek wordt genomen door Rijkswaterstaat. Bij dit besluit wordt geen regeling getroffen voor de vergoeding van de schade. Hiervoor zal de grondeigenaar zich moeten wenden tot de kantonrechter. De kantonrechter beoordeelt de daadwerkelijk geleden schade.

9.4. Leidingenstraten

Bij leidingenstraten spelen dit soort problemen niet. Er is één eigenaar van wie toestemming moet worden verkregen. Recht van opstal kan niet worden afgesloten en de leidingen worden zo dicht als mogelijk is, naast elkaar gelegd. Omdat bij een leidingenstraat alle gronden in eigendom zijn (onteigening) is een straat alleen rendabel als er veel leidingen te verwachten zijn of als één instantie de gronden reeds in zijn bezit heeft of kan verwerven. In de toekomst zullen kleine tracégedeelten (Hogerwaardpolder, Kanaalzone) omgevormd kunnen worden tot een leidingenstrook met het beheer als ware het een leidingenstraat. De rest zal leidingenstrook blijven.

Op grond van het externe veiligheidsbeleid wordt sterk de voorkeur gegeven aan leidingenstraten vanwege beheersaspecten en risicoteknische redenen.

9.5. Andere wijze van beheer

Voor de toekomst zal nagedacht moeten worden over een andere wijze van beheer waarbij:

- sneller tot aanleg kan worden overgegaan;
- de ruimte in leidingenstroken economischer kan worden benut;
- geen onteigening nodig is;
- de faalkans wordt verminderd;
- duidelijkheid moet bestaan over de (schade)vergoeding voor de grondeigenaren.

Er zijn mogelijkheden denkbaar dat één instantie de leidingenstroken gaat beheren. Dat wil zeggen een zakelijk recht afsluit met de grondeigenaren, overeenstemming bereikt over de vergoeding en een algemene toestemming/vergunning/ontheffing vraagt aan overheidsinstanties. Daarna kan de ruimte beschikbaar worden gesteld aan leidingleggers. Deze hebben dan net als in een leidingenstraat maar van één instantie goedkeuring nodig en hoeven niet meer per perceel een zakelijk recht af te sluiten of een gedoogplicht procedure te starten. Een probleem is dat er al diverse zakelijke rechten zijn afgesloten. De huidige leidingeigenaren zullen er van overtuigd moeten zijn dat er in de toekomst een probleem ontstaat dat niet opgelost kan worden door leidingenstroken te verbreden. Een dergelijke beheer kan alleen slagen als leidingeigenaren hun zakelijke rechten die al gevestigd zijn willen 'inbrengen'.

Een stap minder ver is dat leidingleggers onderling afspreken niet meer 10 meter zakelijk recht te zullen afsluiten maar minder.

De leidingbranche kan met voorstellen komen, zij zijn vertegenwoordigd in de VELIN⁵⁰. Maar ook andere instanties kunnen het voortouw nemen zoals bijvoorbeeld Zeeland Seaports, Stichting Buisleidingenstraat of Rijkswaterstaat. De provincie zal daarbij behulpzaam zijn.

9.6. Nieuwe vormen zoals OTB, multicore, multi-purpose, common carrier

OTB (Ondergrondstransport en Buisleidingen) is één van de mogelijkheden om producten te vervoeren. Hoewel de traditionele vorm van buisleidingenvervoer het vervoeren van één product of projectgroep van A naar B is, begint hierin verandering te komen door op een creatievere wijze om te gaan met leidingen. In de toekomst is het mogelijk om ook goederen te vervoeren door buisleidingen zoals: UTP (Unit transport per pijpleiding) of een systeem van buizen waardoor automatisch geleide voertuigen rijden OLS (Ondergronds Logistiek Systeem). Verder zijn industrieën geïnteresseerd in multicore leidingen, dit zijn meerdere (kleine) buisleidingen die gebundeld zijn in een grote mantelbuis. Een hele grote multicore leiding is een utiliteitstunnel.

Multi-purpose is een leiding geschikt voor verschillende producten. De leiding wordt steeds gereinigd voordat het volgende product wordt vervoerd.

Ook de common-carrier is een vrij nieuw systeem, hierbij wordt een (ring)leiding gezamenlijk gebruikt door verschillende bedrijven in of buiten Nederland die allen één product maken of afnemen. De aanbieder stuurt zijn product de leiding in, en een afnemer kan het er uit nemen. Zo is de industrie verzekerd van een product zonder dat zelf op te hoeven slaan⁵¹.

Alle bovengenoemde systemen (met uitzondering van UTP) stellen geen bijzondere eisen aan de leidingenstrook. UTP is een leiding met een grote diameter en een inwendig transportsysteem en daarvoor zijn hoekige leidingenstroken minder geschikt. In Zeeland zijn veel hoekige leidingenstroken omdat

50 Vereniging van leidingeigenaren in Nederland.

51 Een voorbeeld van een common carrier is het ethyleen netwerk dat Rotterdam, Antwerpen, Limburg en het Ruhr gebied met elkaar verbindt.

ze veelal aan de randen van de akkers gesitueerd zijn. Hoe duurder de leiding hoe meer de leidinglegger gebaat is bij een rechte lijn tussen begin- en eindpunt. De huidige leidingenstroken voldoen daar niet (overal) aan.

Het is mogelijk om nu al stroken te reserveren voor UTP maar praktischer zou zijn om de ontwikkelingen af te wachten en er vanuit te gaan dat dergelijke voorzieningen geheel of gedeeltelijk niet in de huidige leidingenstroken passen. Er zal een zo recht mogelijk tracé moeten worden gezocht zodra deze ontwikkeling zich voordoet.

9.7. Onderzoek haalbaarheid multicores en unit transport per buisleiding

Het ROM-project Kanaalzone Zeeuwsch-Vlaanderen start een onderzoek naar de haalbaarheid van multicores en unit transport per buisleiding.

9.8. Grensoverschrijdende aspecten

De Euregio Scheldemond is een pilot voor grensoverschrijdende samenwerking op het terrein van de openbare orde en veiligheid. In dit kader zal grensoverschrijdend overleg over de veiligheidsaspecten van buisleidingentracés worden gevoerd.

10. Conclusie

10.1. Inleiding

Buisleidingen bieden enorme toekomstmogelijkheden. Jammer genoeg functioneren de huidige regelingen niet optimaal waardoor er niet snel een leiding kan worden aangelegd, ook niet in leidingenstroken die in een bestemmingsplan verwerkt zijn. De aanleg van een leiding is momenteel een sprong in het diepe. De leidinglegger blijft veel te lang in het ongewisse of de leiding ook daadwerkelijk aangelegd kan worden. Op alle bestuursniveaus kan er het nodige worden verbeterd.

10.2. Het rijk

Indien het rijk daadwerkelijk een substantieel aandeel van het vervoer dat nu nog via andere modaliteiten wordt vervoerd, ondergronds wil transporteren zal er eerst adequate wet- of regelgeving moeten komen die recht doet aan de belangen van alle betrokkenen.

De verouderde regelgeving (concessieverlening - PWC- verklaring van openbaar belang) is te veel geënt op de economische belangen van de industrie en mist een integrale visie en afwegingskader. Aan de ander kant worden buisleidingen ook niet bevorderd door deze regels. Het zijn meer 'hobbels' die veel tijd vergen. In de plaats van de Belemmeringenwet Privaatrecht zal een wet of regeling moeten komen waarin de financiële tegemoetkoming voor het leggen van leidingen wordt geregeld en waarin de rechtsbescherming (voor beide partijen) wordt aangepast aan deze tijd.

Het ministerie van EZ heeft gemeld dat de verbrokkelde regelgeving herzien zal worden. Er komt wetgeving voor het vervoer van buisleidingen met gevaarlijke stoffen, daar werkt het ministerie van V&W momenteel aan. Verder zal ook de procedure van concessie-verlening herzien worden.

Het is een stap in de goede richting om buisleidingen-infrastructuur te regelen via het NVVP op gelijke wijze als andere vormen van infrastructuur.

Er zal nog aandacht moeten worden geschonken aan de doorwerking van de gereserveerde leidingenstroken naar de lagere overheden. Het is nu niet zeker of de leidingenstroken uit het SBUI nog wel te gebruiken zijn in verband met oprukkende bebouwing richting leidingenstrook.

10.3. De provincie

Welke mogelijkheden heeft de provincie om het transport via leidingen daadwerkelijk te bevorderen?

In ieder geval zijn dat de hieronder genoemde acties.

1. Het bevorderen van eenduidigheid in bestemmingsplanvoorschriften.
2. Nauwlettender bestemmingsplannen met buisleidingenstro-

ken controleren op strijdigheid met het Streekplan en het rijksbeleid.

3. Leidingenstroken op de Streekplankaart opnemen of aanpassen. Het betreft de volgende tracés:
 - Koegorspolder tot aan Dow Benelux;
 - Markiezaatskade;
 - aansluitend op de buisleidingenstraat richting Schelde;
 - gasdam tot aan Hulst.
4. Onderzoeken of de leidingenstrook in de Westerschelde ten noorden van Dow nog bruikbaar is door de aanleg van de Westerscheldetunnel. Indien dit tracé niet meer geschikt is dan zal met behulp van een VER een alternatief gezocht worden.
5. Een nieuw tracé in plaats van de gasdam in het Land van Saeftinge zal de eerste tien jaar vermoedelijk niet nodig zijn. Bij het zoeken naar een nieuw tracé in het grensgebied zal de voorkeur uitgaan naar een infrastructurele voorziening (een leidingentunnel) gezamenlijk met Vlaanderen.
6. Gemeenten die de leidingenstroken nog niet verwerkt hebben in een bestemmingsplan aanschrijven. Dat zijn de navolgende gemeenten:
 - Axel,
 - Sas van Gent en,
 - Terneuzen, Hulst en Reimerswaal voor een nieuw gedeelte leidingen strook.
7. Tijdig signaleren van knelpunten in leidingenstroken en het zoeken van een oplossing hiervoor, maatwerk leveren bij ontbrekende schakels.
8. Het leveren van een bijdrage aan onderzoeken ter bevordering van buisleidingen.
9. Het investeren in een goede en actuele database waarin hoofdtransportleidingen opgenomen zijn met vermelding van de gegevens van de leiding, beheerder en de te vervoeren stoffen.
10. Het overleggen en adviseren over veiligheids- en ruimtelijke ordeningsaspecten met de 'buren' zoals Noord-Brabant en Vlaanderen binnen de Euregio Scheldemond en in Rijn Schelde Delta (RSD) verband.
11. Bij de ministeries aandringen op een goede wettelijke regeling.

10.4. De gemeente

Het is mogelijk een bestemmingsplan zodanig in te richten dat hoofdtransportleidingen worden toegelaten op plaatsen die daar voor bestemd zijn en worden geweerd in de rest van het grondgebied maar dat kost enige moeite. De gemeente zal (vooraf) een duidelijk beeld moeten hebben welke leidingen wel en welke leidingen niet op een bepaalde plaats gelegd kunnen worden. Dat duidelijke beeld ontbreekt vaak nog. Bij het inrichten van nieuwe industrieterreinen zal bij de verka-

veling rekening moeten worden gehouden met de mogelijkheid van een aansluiting op een leidingenstrook.

10.5. Leidingleggers en -eigenaren

Betrokkenen zullen gezamenlijk actief aan de slag moeten om hun belangen veilig te stellen voor de toekomst. Daarbij zullen andere bundelings- en beheersvormen gevonden moeten worden dan de traditionele leidingenstrook.

10.6. Tot slot

Het zal na het lezen van deze nota duidelijk zijn dat er nog heel veel moet gebeuren voordat de voorwaarden dat ondergronds transport op hetzelfde niveau als weg-, water- en railvervoer een bijdrage kan leveren aan de steeds nijpender wordende verkeersproblematiek, een feit is.

De provincie is één van de spelers in het veld die niet alleen alles op orde kan krijgen. Wij zijn voornemens om het transport van buisleidingen te bevorderen op een actieve en daadkrachtige wijze maar wij hebben daarbij de steun en hulp nodig van de andere spelers.

Lijst met afkortingen

Awb	- Algemene wet bestuursrecht
BR	- Bouwrecht
B&W	- burgemeester en wethouders
EZ	- Economische Zaken
GIS	- Geografisch Informatie Systeem
GR	- groepsrisico
GS	- Gedeputeerde Staten
HR	- Hoge Raad
IPO	- Interprovinciaal overleg
IPOT	- Interdepartementale Projectorganisatie Ondergronds Transport
IR-	- individueel risico
KB	- Koninklijk Besluit
m.e.r	- milieu-effectrapportage (het proces)
MER	- Milieu Effect Rapport (het product)
MTR	- maximaal toelaatbaar risico
NS	- Nederlandse Spoorwegen
NVVP	- Nationaal Verkeers- en Vervoersplan
pmv	- Provinciale milieuverordening
PWC	- Planologische Werkcommissie
RvSt	- Raad van State
RSD	- Rijn Schelde Delta
RWS	- Rijkswaterstaat
SBUI	- Structuurschema Buisleidingen
TK	- Tweede Kamer
V&W	- Verkeer en Waterstaat
VELIN	- Vereniging van leidingeigenaren in Nederland
VER	- Veiligheid Effect Rapportage
VROM	- Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieu
VZG	- Vereniging van Zeeuwse Gemeenten
ZLTO	- Zuidelijke Land- en Tuinbouw Organisatie
ZMF	- Zeeuwse Milieu Federatie

Overzicht van geraadpleegde literatuur

PKB's:

1. Structuurschema Buisleidingen, TK nr. 17.375 (zittingen 1981-1984) deel a. beleidsvoornemen, deel b. hoofdlijnen uit de inspraak, deel c adviezen, deel d regeringsbeslissing, deel e Planologische Kernbeslissing Het SBUI is tweemaal zonder wijzigingen verlengd en geldt tot 1 maart 2001.
2. concept NVVP, 12 juli 2000.

Wetten/besluiten:

3. Belemmeringenwet Verordeningen (BWW), Wet van 23 mei 1899, Stb. 129.
4. Belemmeringenwet Privaatrecht (BWP), 13 mei 1927, Stb. 159.
5. Wet houdende verklaring van het algemeen nut der onteigening van percelen, erfdienstbaarheden en andere zakelijke rechten ten behoeve van de inrichting van een buisleidingenstraat vanaf Pernis langs Klundert naar de Schelde nabij Nederlands-Belgische grens. Stb. 145 11-3-1972.
6. Wet op de Ruimtelijke Ordening (WRO), wet van 2 december 1985, Stb. 627.
7. Woningwet (Ww), wet van 29 augustus 1991, Stb. 439.
8. Wet Energiedistributie (WEDB), wet van 14 december 1996, Stbl. 642.
9. Besluit milieu-effectrapportage 1994, gewijzigd 7-5-1999, Stb. 224.

Andere regelingen:

10. Zonering langs hogedruk aardgastransportleidingen, Ministerie VROM. Kenmerk DGMH/B 0104004, 26 november 1984.
11. Bekendmaking van beleid ten behoeve van de zonering langs transportleidingen voor brandbare vloeistoffen van de K1, K2 en K3-categorie, kenmerk DGM/SR nr. 1221254, VROM, 1991.
12. NEN 3650. Eisen voor stalen transportleidingen. Nederlands Normalisatie-instituut. 1e druk. september 1992.
13. Nota Risiconormering vervoer gevaarlijke stoffen. De afweging van vervoer, veiligheid en omgeving. Ministerie VROM en V&W. februari 1996.
14. Handreiking Externe veiligheid vervoer gevaarlijke stoffen. Ministerie van VROM en V&W. maart 1998.
15. Provinciale milieuverordening. Provinciaal blad. Nr. 2-1999.
16. NTA 8000(nl), Nederlands Normalisatie-instituut, maart 2000.

Streekplannen:

17. Streekplan Zeeland, 12 september 1997.
18. Streekplan Noord-Brabant, juli 1992.

Artikelen, rapporten, boeken:

19. Buisleidingen, enkele gemeentelijke problemen, VNG, uitgegeven in de Groene reeks. nr 14 1974.
20. Naar een kaderwet buisleidingen: Mr. H. H.A. Teeuwen, Bouwrecht 7-7-1983.
21. Buisleidingen en landelijk gebied, Ir. I. Faber, Agrarisch recht, nr.12 12-1983.
22. Bestemmen met beleid. Ministerie VROM. SDU 's Gravenhage 1989. Blz. 61 t/m 64.
23. Het mistige juridische tracé van buisleidingen voor het transport van gevaarlijke stoffen, Mr. A. den Breejen. BR 1991. Blz. 505 t/m 514.
24. Juridische onzekerheid voor de leidingbeheerder in Nederland. Mr. F.P. Vincent. Petrochem nr. 4 1992.
25. Handboek Belemmeringenwet Privaatrecht. Deel A en B. 's-Gravenhage, augustus 1995. Mr.E.J.M. Coenen.
26. Transport in balans. Ministerie van V&W, september 1996.
27. Op dezelfde leest II. Standaardisering van bestemmingsplanvoorschriften. Samson H.D. Tjeenk Willink. Alphen aan den Rijn 1996.
28. Buisleidingen: Naar een volwaardig vervoersmodaliteit een overzicht van trends, problemen en toekomstmogelijkheden. VELIN, oktober 1996.
29. Vervoer door buisleidingen. Een position paper over nieuwe uitdagingen voor het Nederlandse vervoersbeleid. VELIN, oktober 1996.

30. Inventarisatie nationale regelgeving met betrekking tot buisleidingen; juli 1997.
31. Toezicht overheid op buisleidingen slecht geregeld. De eigenaar van de buis kan ermee doen wat hij wil. Handhaving 13e jaargang nummer 4 juli/augustus 1997.
32. De werkingssfeer van de Belemmeringenwet Privaatrecht: afbakening van het begrip openbaar werk. BR 1997. blz. 556.
33. Brochure: "Externe veiligheid vervoer gevaarlijke stoffen". Ministerie van V&W. november 1997.
34. Buisleidingconcessie en Belemmeringenwet Privaatrecht. BR maart 1998. blz. 183 t/m 191.
35. Transport onder ons. IPOT, april 1998. Ministeries V&W, EZ, VROM.
36. Onderzoek leidingenstroken Zeeuwsch-Vlaanderen. Raadgevend Ingenieursbureau Lievense B.V. Breda. 1998.
37. Leidingenstroken in bestemmingsplannen. Stageverslag. Esther Lagendijk. Februari 1999.
38. Veiligheid Effect Rapportage. Een gebruiksaanwijzing voor de besluitvorming bij ruimtelijke ordening en infrastructuur. Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. 28 februari 1999.
39. Underground freight transport in the Netherlands in the next century. Hugo Gordijn. Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie. 1999. Vol. 90. No 2. Blz. 234-241.
40. Transport onder ons: Van visie naar realisatie. Eindrapport Interdepartementale Projectorganisatie Ondergronds Transport. Ministeries V&W, EZ en VROM, augustus 2000.

Bij het opstellen van deze nota is rekening gehouden met de navolgende jurisprudentie:

- a. HR 6-12-1963. NJ 1965/56. Schadevergoeding ingevolge de Belemmeringenwet Privaatrecht kan worden gevorderd telkens als schade blijkt.
- b. HR 3-3-1967. NJ 1967/85. Het Hof heeft slechts te onderzoeken of het werk met minder belemmeringen kan worden aangelegd.
- c. Besluit van Min VRO, 14-2-1972, nr 0208930. Voor een buisleiding is geen bouwvergunning vereist.
- d. HR 14-11-1972, Br 1973 blz. 12. Een pijpleiding is een bouwwerk in de zin van de Bouwverordening.
- e. Pres. Rb Rotterdam 27-12-1973. Een buisleiding is een bouwwerk in de zin van de Woningwet.
- f. KB 9-4-1973. Stb 146. Ermelo. Een aanlegvergunning kan ook worden geeïst voor werken overeenkomstig de bestemming.
- g. KB 8-3-1974, nr 39. S 166. Vierpolders. BR 1974/602. Een leiding is geen bouwwerk.
- h. Hof 's-Gravenhage 8-3-1974. NJ 1974/534 + BR 1975/141. Total-pijpleiding Spijkenisse. Hof laat in het midden of een pijpleiding een bouwwerk is.
- i. KB 25-3-1974 nr 11. Heenvliet. Een leiding is geen bouwwerk.
- j. KB 25-3-1981 nr 39. BR 1981/619. Abbenbroek. Leidingentracés dienen als stroken waarin beperkende bepalingen gelden, voor het gebruik en bebouwing, op de plankaart te worden opgenomen.
- k. KB 27 mei 1981 nr. 15. Roosendaal en Nispen. Niet mogelijk om een aanlegvergunning te eisen voor het leggen van leidingen in de leidingenstraat.
- l. RvSt afd R 14-6-1983. BR 1985/19 advies PWC
- m. KB 24-6-1983 nr. 20. BR 1983/849. Maarn. Voor de veiligheidsstrook van 3 meter ter weerszijden van de leiding is het aanlegvergunningstelsel niet onjuist aangezien dan een afweging plaats kan vinden van de verschillende belangen bij het gebruik van de grond.
- n. KB 15-6-1984 nr 10. BR 1984/821. Boskoop. De noodzaak voor het eisen van een aanlegvergunning voor allerlei werkzaamheden in het toetsingsgebied moet worden aangetoond. Als de grond niet bestemd is als leidingenstrook kunnen ook geen gebruiksvoorschriften hiervoor worden gegeven.
- o. KB 9-7-1984 nr 21. BR 1984/893. Zuid-Beijerland. Volgens planvoorschriften is voor het aanleggen van alle leiding in het gehele plangebied een aanlegvergunning vereist. Gewichtige leidingen behoren in het bestemmingsplan te worden opgenomen en niet afhankelijk te zijn van een aanlegvergunning. De aanleg van leidingen dient plaats te vinden door een wijziging van het bestemmingsplan.
- p. KB 19-9-1986 nr 20. AB 1987/221. Indien binnen de veiligheidsafstand van een leidingenstrook grote infrastructurele werken zijn gepland moet wel onderzocht worden of dit mogelijk is. Rechter toetst aan het SBUI.
- q. KB 29-1-1987 nr. 96. BR 1987/446. Mijnsheerenland. Het aanlegvergunningstelsel frustreert het werken aan de weg die naast de buisleidingenstrook/straat loopt. De Kroon acht het aanlegvergunningstelsel noodzakelijk.
- r. KB 1-2-1988 nr. 10. AB 1988/273. Berkenwoude. Rechter toetst aan de circulaire "Zonering langs hogedruk aardgastransportleidingen".
- s. KB 10-8-1988 nr. 24. BR 1988/909. Berkel en Rodenrijs. Aanlegvergunningstelsel voor toetsingszone naast de leidingen mogelijk ook voor drainageleidingen.
- t. KB 14-11-1988 nr 28. BR 1989/192. Bergambacht. Een voorschrift in het bestemmingsplan voor het bouwen op leidingenstroken dient te worden gewijzigd in: "in de leidingenstrook kan slechts worden gebouwd indien de belangen in verband met de betrokken leidingen zich hier niet tegen verzetten." Hiermee wordt niet alleen het voorkomen van schade bedoeld maar ook het voorkomen van problemen in het kader van beheer en onderhoud van reeds liggende leidingen.

- u. KB 25-3-1989 nr. 89.007636. AB 1989/366. Grubbenvorst. Leidingen met een belangrijke infrastructurele betekenis moeten op de plankaart worden vermeld. De leidingenstrook heeft de bestemming "agrarisch gebied" en daar mogen bepaalde bouwwerken worden gebouwd. De Kroon stelt dat bouwwerken een nadelig effect kunnen hebben op de aanleg van toekomstige leidingen en onthoud goedkeuring aan dit plandeel. De Kroon maakt onderscheid in SBUI leidingenstroken en regionale stroken.
- v. Vz RvS afd BR. 20-8-1992. AB 1993/78. Reimerswaal. Uitvoerbaarheid bij voorraad van een gedoogplicht Belemmeringenwet Privaatrecht voor de aanleg van een LPG leiding en 2 waterleidingen. Woning op enkele meters afstand van LPG leiding mogelijk. Getoetst is aan SBUI en Streekplan.
- w. RvS afd BR 15-1-1996 no E01.94.0224. Binnenmaas: aanleg woonwijk in het toetsingsgebied maar buiten het veiligheidsgebied van de leidingenstraat geeft een onaanvaardbaar risico.
- x. Pres Rb 's-Gravenhage 11-6-1996. nr. 9604859. Belangen vergunninghouder wegen zwaarder dan het nadeel voor de omwonenden.

Bijlage 1

Tabel met ruimtelijke consequenties van een buisleidingenstrook als hoofdverbinding en het aangrenzende veiligheidsgebied⁵².

	Buisleidingen- strook	Veiligheidsgebied	Toetsingsgebied
		Breedte aan weerszijden van de buisleidingenstrook: 55 meter	Breedte aan weerszijden van het veiligheidsgebied 120 meter
Grote ruimtelijke ontwikkelingen			
Woonwijken, flatgebouw en bijzondere objecten categorie I	Niet toegestaan	Niet toegestaan	Indien mogelijk vermijden
Andere grote ruimtelijke ontwikkelingen (bijv. grote infrastructuurwerken)	Niet toegestaan	In het algemeen toegestaan. Binnen de veiligheidsafstand die voor deze ontwikkelingen geldt niet toegestaan	In het algemeen toegestaan
Ruimtelijke ontwikkelingen van bescheiden omvang			
Incidentele bebouwing	Indien enigszins mogelijk vermijden	Toegestaan	Toegestaan
Bijzondere objecten Categorie II, recreatieterreinen en industrieterreinen	Indien enigszins mogelijk vermijden	Toegestaan onder voorwaarden	Toegestaan
Andere ruimtelijke ontwikkelingen van bescheiden omvang (bijv. kleinere infrastructuurwerken)	Indien enigszins mogelijk vermijden	In het algemeen toegestaan. Binnen de veiligheidsafstand die voor deze ontwikkeling geldt indien enigszins mogelijk vermijden	Toegestaan

Zie voor de betekenis van de hier gehanteerde begrippen de woordenlijst, bijlage II.

⁵² SBUI deel e: blz 12.

Bijlage 2

Verklarende woordenlijst behorende bij het SBUI⁵³.

Bijzondere objecten
categorie I :

- a. bejaardentehuizen en verpleeginrichtingen, zoals ziekenhuizen en sanatoria;
- b. scholen en winkelcentra;
- c. hotels en kantoorgebouwen, bestemd voor meer dan 50 personen;
- d. objecten met een hoge infrastructurele waarde, zoals computer- en telefooncentrales, gebouwen met vluchtleidingsapparatuur;
- e. objecten die door secundaire effecten een verhoogd risico met zich meebrengen, zoals bovengrondse installaties en opslagtanks voor brandbare, explosieve en/of giftige stoffen.

bijzondere objecten categorie II :

- a. sporthallen en zwembaden;
- b. weidewinkels;
- c. hotels en kantoorgebouwen, voor zover zij niet onder categorie I vallen;
- d. industriegebouwen, zoals productiehallen en werkplaatsen, voor zover zij niet onder categorie I vallen.

Incidentele bebouwing: vrijstaande woningen verspreid over een groot gebied en te doorsnijden lintbebouwing.

Industrieterrein: een terrein, waar ten gevolge van industriële activiteiten zwaar of druk verkeer optreedt, waar zich een aanzienlijk aantal leidingen, buizen, kabels en dergelijke bevinden, en waar frequent graafwerk wordt verricht.

Overige gebouwen: schuren, opslagplaatsen, dierenverblijven, zomerhuisjes, kassen en dergelijke.

Recreatieterrein: een terrein, bestemd voor langdurig verblijf van personen gedurende een gedeelte van het jaar, zoals campings en volkstuinten, of bestemd voor kortstondig verblijf van veel personen gedurende een gedeelte van de dag, zoals speeltuinen, sporttuinen en openluchtwembaden.

Woonbebouwing: bebouwing bestemd voor permanente bewoning. Er zijn drie groepen te onderscheiden:

- flatgebouwen, gebouwen met meer dan drie bovengrondse woonlagen;
- woonwijken, naast elkaar staande woningen die voornamelijk een onderlinge afstand hebben van minder dan 10 meter;
- incidentele bebouwing, vrijstaande woningen verspreid over een groot gebied, en te doorsnijden lintbebouwing (lintbebouwing die loodrecht op de transportleiding is gebouwd).

Bijlage 3

Tabellen afkomstig uit de circulaire: Zonering hogedruk aardgastransportleidingen

Tabel 1

Toetsingsafstand in meters voor aardgasleidingen.
Voor afwijkende diameters lineair inter- of extrapoleren.

Diameter	Bedrijfsdruk		
	20-50 bar	50-80 bar	80-110 bar
2"	20	20	20
4"	20	20	25
6"	20	25	30
8"	20	30	40
10"	25	35	45
12"	30	40	50
14"	35	50	60
16"	40	55	70
18"	45	60	75
24"	60	80	95
30"	75	95	120
36"	90	115	140
42"	105	130	160
48"	120	150	180

Tabel 2

Minimale afstanden tot woonbebouwing en bijzondere objecten in meters voor aardgasleidingen. Voor afwijkende diameters lineair inter- of extrapoleren.

diameter	Incidentele bebouwing & bijzondere objecten categorie II			Woonwijk & flatgebouw & bijzondere objecten categorie I		
	bedrijfsdruk					
	20-50 bar	50-80 bar	80-110 bar	20-50 bar	50-80 bar	80-110 bar
2"	4	5	5	4	5	5
4"	4	5	5	4	5	5
6"	4	5	5	4	5	7
8"	4	5	5	7	8	10
10"	4	5	5	9	10	14
12"	4	5	5	14	17	20
14"	4	5	5	17	20	25
16"	4	5	5	20	20	25
18"	4	5	5	1)	20	25
24"	4	5	5	1)	25	25
30"	4	5	5	1)	30	35
36"	4	5	5	1)	35	45
42"	4	5	5	1)	45	55
48"	4	5	5	1)	50	60

1) Afstand te bepalen in overleg tussen de bij een project betrokken partijen.

Bijlage 4

Tabellen afkomstig uit de circulaire “Bekendmaking van beleid ten behoeve van de zonering langs transportleidingen voor brandbare vloeistoffen van de K1, K2 en K3-categorie”

Toetsingsafstanden in meters vanaf het hart van de transportleiding.

Productcategorie	K1	K2 en K3
diameter (inch)		
4"	17	17
6"	22	22
8"	27	27
10"	32	32
12"	35	35
14"		38
16"		42
18"		45
24"		55
30"		61
36"		65

Grenswaarde afstand (MTR) in meters tot woonbebouwing, een bijzonder object, een recreatieterrein of een industrieterrein (minimale afstanden).

Productcategorie	K1	K2	K3
diameter (inch)			
4"	5	5	
6"	5	5	
8"	5	5	5
10"	10	5	5
12"	16	5	5
14"		5	5
16"		5	5
18"			5
24"			5
30"			5
36"			5

De afstand tot de overige objecten bedraagt 5 meter.